॥दुर्गासप्तशतीस्तवराजः॥

॥ श्रीदुर्गासपादशतीस्तवराजः ॥

श्रीमंत सरकार गायकवाड महाराज सकाशाल्लब्ध-
धर्मशास्त्र भूषण मित्युपाधिधारिणा द्विवेदि-
विद्याधर तनुजनुषा शास्त्रि वल्लभरामशर्मणा
निर्माय प्रकाशितः

अमदावादे (श्रीनगरे) वीर-शासन मुद्रणालये
मुद्रापितः
प्रथमावृत्तिः ५०० पुस्तकानि

विक्रमार्कं संवत् १९८० मार्गशीर्ष वलक्षपक्षे १५ भानुवासरे

॥ तत्सत् ॥

ॐ तत् सत्

॥ समर्पणम् ॥

॥ इंद्र वज्रावृत्तम् ॥

बाला शिवा सैवमताच दुर्गा
दुर्गा शिवा सैवमताच बाला ॥
ईशात्वमेकं बहुनाम युक्तं
भक्तेष्टरुच्या श्रुति संमतंतत् ॥ १ ॥

॥ वसंत तिलका वृत्तम् ॥

चित्तानुरूप वयुनेन विचार्य सम्यक्
कस्मै समर्पण विधिश्च मयाविधेयः ॥
यस्याः कृपायुत निदेश भवस्तवस्य
तस्यै समर्पण विधिश्च घटेत रम्यः ॥ २ ॥
विश्वेशवंद्यहिमशैलसुतापदाब्जे
ब्रह्मादिशेषबुधसिद्ध सुरेश जुष्टे ॥
भक्त्यार्पयामि पठतामिव कल्पवृक्षं
तंस्वीकरोतु जननी जगतां स्तवंमे ॥ ३ ॥

बालाचरण सरोजचंचरीक विद्याधर तनुजनुः

शास्त्रि वल्लभरामशर्मा.

विक्रमार्क संवत्

१९८०

मार्गशीर्ष वलक्षपक्षे १५ भानुवासरे

॥ वीरमग्रामे ॥

ॐ

वंदेऽहं जगदानंदहेतुकं गिरिजात्मजम् ॥
विघ्नद्विपाः पलायंते यत्कृपाकेसरीभयात् ॥ १ ॥

प्रस्तावना॰

इह खलु भारते वर्षे महर्षिभिस्तथेतर बहु पंडितैर्जगदंबाया बहूनिगद्यपद्य बद्धानि बृहल्लघुस्तवकवचस्तोत्रादीनिकृतानिसंति ॥ तर्हिकिमायासेन ? ॥ तत्सत्यम् ॥ परंतुकपिलकोपाग्नि दग्धकेवलस्वपूर्वजोद्धरणार्थं भुवि भगीरथ बहु यत्नलब्धगंगापवित्र वारिणिस्नात्वाऽन्येऽपि निजपितृसद्गतिप्रदं तर्पणं नकुर्वन्ति-किम् ? कुर्वन्त्येव येनतत्पितृणां ॥ सद्गतिरपि भवतीति सुप्रसिद्धम् ॥ अतोनमे मिथ्यायासः अयंतुबालानिदेशादेवकृत इतिविशेषः ॥ पवित्र वंशपरंपरानुगतेष्ट प्रसाद प्राप्त सद्गुरु कृपायोगेन विद्यादिफल रूपविवेक विधेस्तथा पाठादि नियमानुरूपफलादेरावश्यकता मालोच्य किंचिदग्रेविवृणोमि ॥

॥ इंद्र वज्रावृत्तम् ॥

सौराष्ट्रके लींबडि राज्यसत्ता ग्रामं शिहाणीत्यभिधान सिद्धम् ॥
विपश्चितां भार्गवगोत्रजानां वासालयं मेऽस्ति कुलोद्भवानाम् ॥ १ ॥
बालाप्रसादापरनामधेयः श्रीबोधजीतत्र पितामहोमे ॥
बाला मनूपासन वाक्यसिद्धो बाला प्रसादः स्वयमेवह्यासित् ॥ २ ॥
तत्सूनुविद्याधरसंज्ञको भूद्विद्यावरिष्ठो जगति प्रसिद्धः ॥
अष्टावधानादिकलासुदक्षो बालार्चन प्रीतिपरः पिताम ॥ ३ ॥
माता शिवाम्बासदृशी शिवाया दिव्यप्रभावौ पितरावभूताम् ॥
ताभ्यांजनिर्मे ससहोदरस्य स्वसृद्वयोपेत शुभानु जस्य ॥ ४ ॥
संस्कार योगेन विहायबालान् भर्गालयं मेपितरौगतौतौ ॥
मत्पूर्वजाराधित शैलबाला कृपा फलाप्तो गुरु सिद्धकालः ॥ ५ ॥
श्रेयस्कराशीर्वचनेन सार्कं दुर्गाविधानं बहु तंत्रमिश्रम् ॥
अध्याप्यमां तद्विविवत्ससिद्धः सच्छास्त्रबोधाय समादिदेश ॥ ६ ॥
तंमंत्रसिद्धं बहुधाप्रणम्य विद्याविशेषायगतो विदेशम् ॥
प्राप्तोहिमां तत्र सुदेशिकार्यः कच्छेशखेंगार नरेशमान्यः ॥ ७ ॥

अध्याप्यमां व्याकरणादि काव्य साहित्यविद्यांश्रुत निर्विशेषम् ॥
हेरंबदीक्षां सरहस्य बालामंत्रंदयालुः समदाच्चमह्यम् ॥ ८ ॥
श्रीविश्वनाथ प्रवराज्ञयाहं कच्छाधिनाथाप्त सुपारितोषः ॥
रम्यां पुरीमेत्यवडोदराख्यां न्यायादिशास्त्राध्ययनायहेतोः ॥ ९ ॥
शालासुछात्रा ध्ययनायराज्ञा राजाधिरामादिगुरूंश्च सौम्यान् ॥
संयोजितान्तान्बहुधा प्रतोष्य तेभ्यः सकाशात्समुपात्तविद्यः ॥ १० ॥
तत्रत्यराज्ञोनियमानुरोधात्प्रावेशिका माद्यतरांसुयोगात् ॥
सम्यक्समुत्तीर्य ततोऽन्य शास्त्र संप्राप्त योगानुगतां परीक्षाम् ॥ ११ ॥
न्यायेपुराणे सविशिष्टकाव्ये होरासुभाष्येच महीधराख्ये ॥
पत्रंप्रमाणं नृपचिह्न युक्तं प्राप्तं तदासुष्ठुगुणांकयोगात् ॥ १२ ॥
श्रीधर्मशास्त्रेऽति गुणांकभावात्सार्मन नाथांकित भूषणाख्याम् ॥
संप्राप्य पदवींसमुपात्तहर्षोरेवांगतो ब्रह्ममुनेः सकाशम् ॥ १३ ॥
पापौघविध्वंसक वारिरेवातीरेऽतिरम्यालय गंगनाथः ॥
तत्राधिवासी सुचिरंतनोभूत्सिद्धिस्वरूपोऽखिल मंत्रसिद्धः ॥ १४ ॥
तच्छ्रीर्थपादस्य महानुकंपा जाताममयिप्रेमपरासुदैवात् ॥
सर्वानवद्योबटुवेषशंभु र्नेर्यविनासिद्ध्यति कोऽपि मंत्रः ॥ १५ ॥
संश्राव्यमांतद्वचनं महात्मा विद्यां बटो श्चोपदिदेशमह्यम् ॥
यत्तद्विधानं शिव तंत्र गोप्यं सर्वंसमासेन ममानुरूपम् ॥ १६ ॥
स्थितोंतिके तद्वचनानुरोधी कालंकियत्सद्गुरु तोषहेतोः ॥
लब्ध्वा तदाशीष महो कृतार्थो गेहंगतोसंस्थितिधर्मयोगात् ॥ १७ ॥
दि घा ऽन्य कार्याय समागतोऽहं ख्यातं पुरं वीरमगामनाम ॥
तत्रार्य धर्मात्म रुचिः सवैश्यो ह्यासिद्धनाढ्योकिल मग्नलालः ॥ १८ ॥
सत्पात्र विप्रार्भक पाठनार्थं शालालयेतत्कृतनूतनेऽहम् ॥
संयोजितस्तेनवराग्रहेण सद्वेतनम्मुख्य गुरोः पदव्याम् ॥ १९ ॥
छात्राणिसद्व्याकरणादि काव्य साहित्य ग्रंथानपठन्ममाग्रे ॥
संस्थाप्य शाला मनुपंचमाब्दे दैवाद्दिवंप्रापसवैश्यवर्यः ॥ २० ॥
हित्वाततो बंधन शृंखलांतां स्वातंत्र्य मिच्छन्स्वयमेवशालाम् ॥
श्रीयुक्त सत्पात्र जनाग्रहेण विद्वत्तयाऽद्यापि वसाम्यतोऽत्र ॥ २१ ॥

विद्याप्रसादोऽव्यवहारयोग क्षेमप्रसादः सुप्रजा प्रसादः ॥
इष्ट प्रसादः स्वजन प्रसादः सर्वस्वमेतद्गुरु संप्रसादात् ॥ २२ ॥
इत्थं समस्तार्य गुरुप्रसादात्शुद्धार्य वंशेजननानु भावात् ॥
बालानिदेशेन मयाकृतेस्तवे यस्याः कृपातोऽस्मिनिमित्त मात्रः ॥ २३ ॥

॥ अथ विधिः ॥

श्रीमातुःस्तवराजस्य पाठेतत्कृपयोत्तमे ॥
सकामे चाथनिष्कामे विशेषं किंचिदुच्यते ॥ १ ॥

उषसिविधिवत्स्नात्वा शुद्धवासांसिधारयेत् ॥
पुर्वाभ्युदङ्मुखोवापि पवित्रासन माविशेत् ॥ २ ॥

उपास्य तांत्रिकीं संध्यां सम्यक् श्रद्धासमन्वितः ॥
यंत्रेवाप्रतिमांदेव्याः संस्थाप्य पुरतः शुचिः ॥ ३ ॥

गुरुमार्गानुसारेण बहिरंतः समाहितः ॥
सम्यक्पात्राणि संस्थाप्य वाम दक्षिण भेदतः ॥ ४ ॥

आवाहनादिपुष्पांत विधिवत्पूजनं चरेत् ॥
देव्या वरण देवानां ततः पूजन मारभेत् ॥ ५ ॥

दक्षिणे घृतदीपंच वामे गुग्गुल धूपकम् ॥
नैवेद्यंपुरतोदेव्याः शर्करासंयुतंपयः ॥ ६ ॥

आरार्तिकप्रदक्षिणा नमस्कारांतमाचरेत् ॥
इदृक्पूजादि विज्ञान रहिताना मिहोच्यते ॥ ७ ॥

दुर्गांदुर्गेतिनाम्नावै गंधपुष्पादिकांस्वलु ॥
सर्वांपूजांसमाप्यैव नाम मात्रेण केवलम् ॥ ८ ॥

ध्यानादौभक्ति श्रद्धाभ्यां प्राप्यताद्रूप्य मीक्षया ॥
एक चित्तः स्तवस्यास्य ततः पाठं समारभेत् ॥ ९ ॥

बहुपाठा धनुष्ठाने कुर्याद्वादश संख्यया ॥
पाठानेकदिने विद्वान् हविष्याशीजितेंद्रियः ॥ १० ॥

द्विशतोत्तरसाहस्रं चैकविंशोत्तरंशतम् ॥
द्वादशैवेति पाठांश्च कुर्यात्कार्यानुसारतः ॥ ११ ॥

कुमारी बटुकांश्चापियत्नेन परितोषयेत् ॥
यथा शक्त्या सुवासिनी ब्राह्मणान्भोजयेदनु ॥ १२ ॥

शुभकार्यं समुद्दिश्य कुर्यादाराधनंबुधः ॥
शूद्रविट् क्षत्रि वर्णानां पुरश्चरणकर्मणि ॥ १३ ॥

नाधिकारोऽस्ति विप्रैश्च दीक्षितैः कारयेत्सदा ॥
नित्यपाठेतु सर्वेषां संस्कृते प्राकृतेऽथवा ॥ १४ ॥

अधिकारोऽस्ति वर्णानां भक्ति श्रद्धावतांकिल ॥
ब्राह्मणादिकुल स्त्रीणां पाठेवा श्रवणे फलम् ॥ १५ ॥

यंत्र मूर्ती नहिस्यातां घृतदीपाग्रतोऽखिलाम् ॥
कुर्यात्पूजां समासेन तदग्रेपाठमारभेत् ॥ १६ ॥

चैत्रेऽथवाऽश्विने मासि नवरात्रेदिवानिशि ॥
सेवनादस्य पाठस्य कापिसिद्धिर्नदुर्लभा ॥ १७ ॥

कामना रहितानांतु विधिना पाठ मात्रतः ॥
सिद्धिःस्यादिह सर्वेषामंतेसद्गति रक्षया ॥ १८ ॥

भक्त्यावेशेन यत्सर्वं यथा योग्यं प्रदर्शितम् ॥
दुर्जनास्त्वन्यथाभावं गृहिष्यंतिनसज्जनाः ॥ १९ ॥

एतत्सर्वंमयांबायानिदेशेन विवर्णितम् ॥
मर्त्यबुद्ध्याकथंकारं देवगुह्यंहिबुध्यते ॥ २० ॥

यदिचेत्स्खलनंक्वापि मुद्रणादि प्रमादतः ॥
पंडिताः शोधयिष्यंति बाला संतोषहेतवे ॥ २१ ॥

बालापदाब्जपलाशछायामाश्रितः
शास्त्रि वल्लभरामशर्मा

संवत् १९८० मार्गशीर्षे वलक्षपक्षे १५ भानुवासरे

वीरमग्रामे.

॥ ॐ श्री हेरंबायनमः ॥

॥ अथ दुर्गा सपादशंती स्तवराजः ॥

॥ मंगलाचरणम् ॥

॥ अनुष्टुप् ॥

नौमि श्री विश्वनाथं च गुरुं सर्वेष्ट सिद्धिदम् ॥
ब्रह्मानंदं मंत्र मूर्तिं बालास्तोत्रस्य सिद्धये ॥ १ ॥

॥ शिखरिणी ॥

जडं शक्ता कर्तुं कविवरमनाथं धनपतिं
महाराजं रंकं तृणमपि गिरीन्द्रं पराशिवे ॥
अहो साते शक्ति र्मुखरयतिमां सद्गुण कथा-
तनुस्तुत्यै मन्ये निरवधि कृपा पामरजने ॥ २ ॥

॥ अथ स्तवराजारंभः ॥

॥ वसंततिलका ॥

आनंद सच्चिति मयीं परदेवतां त्वां
ध्यायाम इत्यनु दिनं वय ममृताय ॥
मंन्वर्थ एष गिरिशेन समार्थितोऽतो
दुर्गां परं परम तत्त्व महं न जाने ॥ १ ॥
संसारदुःखदहनेन सुदग्ध देहः
पापै रनंत जननांत भये न भीतः ॥
सर्वार्तिहारि शरणं श्रुति संमतं ते

---

१ अस्मिन् श्लोके नवार्ण मंत्रार्थः प्रदर्शितः ॥ २ यस्याः परतरं नास्ति सैषादुर्गा प्रकीर्तिता ॥ इत्युपानषत् ॥

मत्वा महेशमहिले शरणागतोऽहम् ॥ २ ॥
त्वत्पाद पद्मकमकरंदरसेन तृप्ताः
संतो भवानि भवपाश विमुक्त बंधाः ॥
येत्वत्पदाब्जविमुखा नरके भ्रमंति
दुर्गे त्वदंघ्रिशरणं ग्रहितं मयाऽतः ॥ ३ ॥
येते यजंति गिरिजे बहिरष्टत्रिंश-
दिव्याः कलास्तदुपरीय किरोच्चयानम् ॥
पात्रादि साधन विधौ गुरुगम्यरित्या
तत्ते पदाब्जमनिशं विबुधाः कृतार्थाः ॥ ४ ॥
यंत्रादि लेखन महो गुरुतो विचार्य

---

२ धूम्रार्चिषादयोवह्नेर्दशकलाः ॥ तपिन्यादयः सूर्यस्यद्वादशकलाः ॥ अमृतादयश्चंद्रस्यषोडशकलाः ॥ मिलित्वा अष्टत्रिंशत्कलाभवन्ति तासुबोधि न्यादयोनिवृत्ति प्रधानाः पंचकलाः

३ उक्तंच श्रीनाथादिभिस्तंत्र ग्रंथेषु ॥

बिंदु त्रिकोणवसुकोणदशारयुग्म मन्वस्रनाग-
दलसंयितषोडशारम् ॥ वृत्तत्रयंचधरणीसद-
नत्रयंचश्रीचक्रमेतदुदितं परदेवतायाः ॥ १ ॥
चतुर्भिः शिवचक्रैश्च शक्तिचक्रैश्चपंचभिः ॥
नवचक्रैश्चसंसिद्धं श्रीचक्रं शिवयोर्वपुः ॥ २ ॥
त्रिकोणमष्टकोणंचदशकोणद्वयं तथा ॥
चतुर्दशारंचैतानिशक्तिचक्राणिपंचच ॥ ३ ॥
बिंदुचाष्टदलंपद्मंतथाषोडशपत्रकम् ॥
चतुरस्रंचतुर्द्वारंशिवचक्राण्यनुक्रमात् ॥ ४ ॥
त्रिकोणे बैंदवंश्लिष्टमष्टारेष्टदलाम्बुजम् ॥
दशारयोः षोडशारं भूगृहं भुवनास्रके ॥ ५ ॥
शैवानामपिशाक्तानां चक्राणांचपरस्परम् ॥
अविना भावसम्बन्धं योजानातिसचक्रवित् ॥ ६ ॥

तंत्रोक्त युक्तिमपि पीठपरार्चनंस्वाम् ॥
सांगां शिवां सपरिवारयुतां समर्च्य
भक्त्या भजंति भुवि धन्यतमामनुष्याः ॥ ५ ॥
किंपंडिता नहि भवंति तव प्रभाव
मालोच्यविस्मय वशाः श्रुतिलग्नमानस् ॥
विद्यात्वमेव भवसिंधुतरी जनानां
वेदान्त डिंडिम इति प्रकरोति नादम् ॥ ६ ॥
आधारहीन मनुजा भुविसंतितेषा
माधारता त्रिपुरसुंदरि संसतांहि ॥
दीने दयाद्रवती भवशर्मदाऽपि
येषांनकुत्र शरणं शरणं त्वमेव ॥ ७ ॥
नोचेच्छिवेत्व मधमोद्धरणक्षमांम
वेदागमेष्वपि सदा पतितोद्धरित्री ॥
रंकावने दृढवृता पुरुपावनाणां
सम्यक् प्रपालनपरा यादृता सुविज्ञैः ॥ ८ ॥
नोचे दिहांब खलुरंकतमोऽति पापी
दीनोऽधमोऽथ शरणालयवर्जितोऽहम् ॥
आधारहीन बहु पामर किं मुक्ता-
श्चैतादृशोऽद्रिदुहिते कथमावकेत्साम् ॥ ९ ॥

त्रिकोणरूपिणीशक्तिर्बिंदुरूपःपरेमहेश्वरः ॥
अविना भावसम्बन्धस्तस्माद्बिंदुत्रिकोणयोः ॥ ७ ॥
एवंविभागमज्ञात्वाश्रीचक्रंयः समर्चयेत् ॥
नतत्फलमवाप्नोतिललितानैवतुष्यति ॥ ८ ॥
इत्यादिना विधिनिर्मित यंत्रेषु तंत्रोक्त युक्तं युक्तस्याभिप्रायम् ॥

क्षुत्तृड्व्यथाकुलधियः शिशवोजगत्या
ता माह्वयंति जननीं बहुशः स्वकीयाम् ॥
त्वां भुक्तिमुक्तिफलदां जननीं विहाय
विश्वेशवंदितपदे वद कंभजामि ॥ १० ॥
येषां त्वदंघ्रिशरणं सुदृढं ह्यनन्यं
प्रत्यर्थिभूत मपि विश्वमिदं यदिस्यात् ॥
वालाग्रसंक्षतिरहो न भवे त्कदाचि-
त्तेषां मयासमनुभूत मशेषमंब ॥ ११ ॥
*तारंतु तूर्यपदमेव वदंति वेदा
मंत्राक्षरादि विहितो भजनेष्ट सिध्यै ॥
मोक्षार्थिनः प्रतिदिनं यतयोजपंति
कामादि षड्रिपुगणोद्भवरागमुक्ताः ॥ १२ ॥
वर्णत्रयो परि नितांत विभूषिताऽर्ध-
मात्रोर्ध्व बिंदुयुत मक्षर मद्वितीयम् ॥
तारंत माहुरनघेऽखिल विश्वमूलं
ब्रह्मात्मकं पर शिवा शिवयोः स्वरूपम् ॥ १३ ॥
मात्राच बिंदुरुभयोः सततोक्तमैक्यं
तत्त्वावमर्शगलितात्ममला बुधास्तत् ॥
संचिंतयन्त्यनिश मात्मसुखैकताना
स्तुच्छी कृताब्जजनु शेष शचीश भोगाः॥ १४ ॥
ॐकार एष परमेशपरस्वरुपं
ह्रींकार एष चितिशक्तिपरस्वरुपम् ॥

---

* इतः समणव बाला मंत्रप्रभावोवर्ण्यते.

नो तारतम्यमुभयो रपि किंचिदस्ति
तत्त्वार्थ मेकमनिशं श्रुतयोवदंति ॥ १५ ॥
तारे तथा त्वयिच नाणु तमोऽपि भेद-
स्तारस्तु दैवतमतोऽस्तितव प्रकृष्टम् ॥
सायुज्यतां समुपयांतिजपादवश्यं
जानन्ति तत्त्वामिति तत्त्वविदो महान्तः ॥ १६ ॥
त्वद्बीजवर्णजपशीलवतांजनानां
सिद्धिः शिवेप्रतिपदं कथितामुनीन्द्रैः ॥
ऐकैक बीज महिमान मजादयोऽपि
नालंयथार्थ मितिवर्णयितुं सशास्त्रम् ॥ १७ ॥
दृष्ट्वा वराह माति लुब्धकबाण विद्धं
ऐ ऐ जगाद शिवंबिंदुविहीनबीजम् ॥
जातस्तथापि जगदंब तव प्रसादा-
द्विप्रात्मजो जडतमोहि बुधाग्रयायी ॥ १८ ॥
वाग्देवताश्रित सबिंदुमहर्निशंते
बीजंजपंति भुवियै तवपाद निष्ठाः ॥
स्वप्नेऽपियोग्य पटुवाग्रहिताजडा स्ते
शीघ्रं सुरेज्यसदृशा मनुजा भवन्ति ॥ १९ ॥
बालो मृतार्य जनको वनमेत्यतत्र
राज्याच्च्युतो विगतश्री र्ध्रुवसंधिसूनुः ॥
राजावरोध वृतरक्षक किंकरेण
क्लीबेन साकमवसज्जननीसहायः ॥ २० ॥

---

१ सत्यतपा.

तंक्लीव क्लीव निजकार्यवशात्त्वमुक्तं
ब्रूते स्मराजमहिषीति कुमार माता ॥
आकर्ण्य मातृवचनानि समुग्ध भावात्
क्ली क्ली कला रहित बीजमथोच्चचार ॥ २१ ॥
स्व त्कामराजमपिबिंदु विहीनमेत--
ज्जप्तंजगज्जननि तेन नृपात्मजेन ॥
भौमाननल्प कृपयाऽशुसुदर्शनश्च
भोगानवाप सुरदुर्लभदर्शनं ते ॥ २२ ॥
कन्या स्वयंवर गता न्नृपतिन्विहाय
काशीशजा शशिकला शशिसुंदरास्या ॥
स्वप्नावबोधमवगम्य तवाम्बिकाया-
स्तत्रागतं तमवृणोध्रुवसंधिपुत्रम् ॥ २३ ॥
काशीश्वरेणकृत सादरपारिबर्हो-
कांतायुतस्य विनयाच्छ्वशुरार्चितस्य ॥
स्थानंनिजं जिगमिषोर्बत पूर्ववैरी
मार्गंरुरोध बहुसैन्यगणोयुधाजित् ॥ २४ ॥
येऽन्ये स्वसैन्यसहिता बहवोनृपाला
स्तत्रायुः खलयुधाजितमाश्रितास्ते ॥
युद्धं नितान्तबलवीर्यमदोद्धतैस्तै-
स्सार्धं भयावहमभू ध्रुवसंधिसूनोः ॥ २५ ॥
अश्वैर्गजैर्वररथैः सुपदातिभिश्च
नानास्त्रशस्त्रनिवहै र्युयुधुर्नृपालाः ॥

---

१ काशीराज्ञः सुबाहोः पुत्री ॥

घोराहवारिशर कृत्त सुदर्शनश्च
सस्मार विश्वजननीं परदेवतां त्वाम् ॥ २६ ॥
तत्रत्वमेत्य निजभक्तजनावनार्थं
प्रत्यक्षतामुपगताललितेऽप्यचिन्त्या ॥
भस्मीबभूव तवहुंकरणा युधाजित्
दृष्ट्वा भयात्तदितरे क्षितिपाः प्रयाताः ॥ २७ ॥
संरक्षितो विषमशत्रुभयात्त्वयाऽसौ[1]
साकेतमेत्य मुदितः स्वजनान्वितश्च ॥
जातोऽन्यशक्र इव भूवलयैकछत्रो
रंकं करोति सुरराजसमं कृपाते ॥ २८ ॥
त्वत्काम बीजमनिशं जपतां जनानां
याकापि सिद्धिरमिता भुवनत्रयेष्टा ॥
नो दुर्लभेति बहुशास्त्रवचांसि संति
किं किं न साधयाति ते करुणा प्रसादः ॥ २९ ॥
[2]संपत्प्रदं च विपदंतकरं सुगुह्यं
मंत्राक्षरांतिममुदाहृतमेवबीजम् ॥
बीजत्रयी मनुजपात्तसमस्तकामा
ब्रह्मादयोऽपि जगदीश्वरतांप्रयाताः ॥ ३० ॥
[3]दुर्गे त्वदीयपदपद्मनखस्थतेजः-
पुंजांशलेशमधिगम्यतवप्रसादात् ॥

---

१ सुदर्शननामा. २ तारंतु तूर्यपद मिति श्लोकादारभ्य संपत्प्रद मिति श्लोकांतं प्रणवसहित बालाबीज त्रयस्य प्रभावो वर्णितः ॥ ३ इतः पादादि-शीर्षांतं ध्यानार्थवर्णनम् ॥

चंद्रोऽथ मप्यखिलविश्वविलासलीला-
लावण्य भूषणमभून्निज शुभ्रकान्त्या ॥ ३१ ॥
तं ते पदाब्जतलरागमवेक्ष्यबाले
ध्याने स्थिता मुनिवरामुदमाप्नुवन्ति ॥
तुच्छीकृतार[1] नवरत्न मणिप्रवाल-
कल्हार पाटलकुसुम्भजपादिशोभम् ॥ ३२ ॥
संसारवार्धि पतितो त्त्वरणायपोतं
पादाम्बुजं तवचतुर्विध मुक्ति हेतुम् ॥
अज्ञानतोऽपि यदि चिंतित माद्रिकन्ये
भूयोन जन्म जननीकुहरे कदाचित् ॥ ३३ ॥
दुःखैक तंत्र निरतार्तिहरं शरण्यं
पादारविंद युगुलंभुवि मंगलं ते ॥
तद्ध्यानतो हृदिसकृद्विधि निर्मितापि
दुष्टाक्षरालि रिति भालगताऽन्यथास्यात् ॥ ३४ ॥
येत्वत्पदाब्ज रसपान निषेवणोत्का
नेच्छंति लोकपतिभोगलवं कदाचित् ॥
अब्जेषुसत्सुमकरन्दभरेषु भृंगा
वांछंति नागमद मिक्षुरसंकथं च ॥ ३५ ॥
नाना विपत्तिमय संस्रुति वह्नितापं
तप्तान्समीक्ष्य मनुजान्मुनि चंचरीकाः ॥
पादारविंद नवपल्लव शीतलां ते
छाया महर्निशमुमे समुपाश्रयंते ॥ ३६ ॥

---

१ भौमः ॥

नै ते तरंति गिरिजे हृदिबद्धकामाः
पादारविंद् विमुखा भवदुस्तराब्धिम् ॥
अन्ये सुखेन तवपाद् सरोज निष्ठा-
भावेन गोष्पद् मिवाप्तजनाः कृतार्थाः ॥ ३७ ॥
जिघ्रंतितेंऽघ्रिगतमाल्यमहोऽर्चनांते
नश्यत्युमे सपदिये मनुजा गृहित्वा ॥
तेषां हृदिस्थकलुषाद्रिरनंतजन्म-
जन्मांतरीय निजकर्मभवः स्वयंसः ॥ ३८ ॥
यैस्ते महेशि ननुपूर्व भवे कदाचि-
दाराधनं कृतमतोन पदाम्बुजस्य ॥
दुःखैक मात्र शरणा मनुजा नितान्तं
मन्ये भ्रमंत्यनिश मत्र कुभाग्यभाजः ॥ ३९ ॥
यावन्न प्राप्तिरिहतेंऽघ्रिसरोरुहस्य
वज्रांकुशादि शुभ लांछन लांछितस्य ॥
नाना कुयोनि विपदर्थ करं जनानां
संसारचक्र विषमाटन मस्तितावत् ॥ ४० ॥
विद्यां विहाय भावपारकरीं जनास्त्वां
त्यक्त्वा सुरद्रुम मिवार्तिद् कंटकद्रुम् ॥
क्षुद्रानुपास्य भवबंधमवाप्नुवंति
नूनं नगेशतनये विधिवंचितास्ते ॥ ४१ ॥
श्रुत्वा गुणाननुपमां च्छ्रुतिभूषणांस्ते
येषां नयातिहि कदापि हृदार्द्र भावम् ॥
किंतद्भवानिविषमाश्मकठोर खंडा

स्तेषां हृदि प्रखचिता विधिना कुभाग्यात् ॥ ४२ ॥
ये मानवास्तु महनीयपदाम्बुजे त्व–
ल्लीलाचरित्र मति चित्रकरं त्रिलोक्याम् ॥
नाकर्णयन्ति विषयेषु विवृद्धमोहात्
कातद्गतिर्नंनु भविष्यति तन्नजाने ॥ ४३ ॥

॥ प्रचलित वर्णने पादाम्बुजाष्टकम् ॥

आनंदकंद मकरन्दरसेन पुर्णं
गुंजत्सुगंध गुण लोलुप चंचरीकम् ॥
नानार्चनैक निपुणामर सिद्धजुष्टं
संचिंतयामि सततं हृदिते पदाब्जम् ॥ ४४ ॥
वामे विधौ विविधदुःखदशाविपाके
स्वामीस्वामित्रसुहृदाप्तविवर्जितानाम् ॥
पुसांत्वदंघ्रि शरणालयमागतं त–
द्धयायामि पादकमलं सततं त्वदीयम् ॥ ४५ ॥
त्वत्तः स्थितिं जननमंत मवाप्नुवंति
विश्वान्यमूनिहि चतुर्दशवेदवादः ॥
पादारविंद मज शेष सुरेशसेव्यं
संचिंतयामि गिरिजे हृदयेऽनिशंते ॥ ४६ ॥
गंधर्व यक्ष मनु किन्नर लोकपाल-
विद्याधरामरवधूभिरभिष्ट सिद्धयै ॥
भक्तयार्चितं विबुध पादप पुष्प पुंजे
र्ध्यायामिते रुचिरपाद सरोजमम्ब ॥ ४७ ॥

कर्पूर केसर कुरंग मदाधिवास-
सौगन्धसार मृदु तीर्थ जलाभिषिक्तम् ॥
सिद्धांगनाभि रभिसेवित मासमंतात्
तत्ते पदाब्जमनिशं हृदि चिंतयामि ॥ ४८ ॥
रागादनंग विषमेषु सुविद्धदेह-
छिद्रेषुसत्सु परितापवतां जनानाम् ॥
सद्यः प्रशांतिकर मौषधमद्वितीयं
संचिंतयामि जगदंब तवांघ्रिपद्मम् ॥ ४९ ॥
बाले भवोत्तरण मस्ति पवित्रपोतं
तीर्थं निलिम्प विधि विष्णुनुतं शरण्यम् ॥
भक्तार्तिहं विपदिबंधु मभिष्टदोहं
ध्यायामि धूर्तदमनं हृदिते पदाब्जम् ॥ ५० ॥
कल्याण कल्पतरु माश्रित मानवानां
शांतिप्रदं विविधरोगदवार्दितानाम् ॥
श्रेयस्करं सतत सद्गुण भूषितानां
ध्यायामिते प्रणतपालपदं जनानाम् ॥ ५१ ॥

॥ पादांबुजाष्टकं समाप्तम् ॥

नाना विचित्र नवहीरक पद्मराग-
गोमेद नीलमणि रत्न विनिर्मिताभ्याम् ॥
दिव्यप्रभातति तिरस्कृत सूर्यभाभ्यां
शिंजत्सुजांबुनद किंकिणि हंसकाभ्याम् ॥ ५२ ॥
चंडि स्वचित्तविवरेषु सुशोभितंते
भक्ता भव भ्रमण भीति भरापहारम् ॥

ध्यायंति चे द्रहासि गुल्फ युगंत्वदीयं
पापान्यपास्य चिरजानि भवन्तिपूताः ॥ ५३ ॥

॥ युग्मम् ॥

[1]ब्रह्माच्युतेश्वरसदाशिवरुद्र पंच–
प्रेतासनोपरि सहर्ष विराजितायाः ॥
पीठे स्वकीय करकंज सुलालितंत–
ह्वाले ह्य[2]नंगकुसुमादि सखीगणेन ॥ ५४ ॥
शुंडाविलोभि करिण स्तवजानुयुग्मं
तच्चिंतनेन विशदे ह्वदि मानवा नाम् ॥
सद्यः प्रयाति विलयं विषयादिरागो
गाढांधकार मिव तिग्मकरोदयेन ॥ ५५ ॥

॥ युग्मम् ॥

पंचाननो परिसुखेन विराजितोरू-
द्वंदं सुवारणबुसामदमानहारि ॥
व्यालंबि चारु वरवस्त्र विभूषितंते
कांच्यालसत्कटितटं बहुलार्थ युक्तम् ॥ ५६ ॥
ध्यात्वा स्वचित्त विवरे मुनयो महेशि
संसार वारिनिधि तर्तुमिहोत्सुकाये ॥
रागोर्म्य नंत भवदुःखततिं विहाय
तत्सद्विशुद्धचरिता स्तवयांतिधाम ॥ ५७ ॥

॥ युग्मम् ॥

---

१ ब्रह्मा विश्नुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च सदाशिवः ॥
एते पंच महाप्रेताः पादमूलेच कल्पिताः ॥

* २ अनंग कुसुमा च अनंग मेखलादि सख्यः

पीयूषपूर्ण मिव कूपमपापनाभि-
गर्तं विचिन्त्य कुशलानिचरंतिसंतः ॥
दुष्टांतकार्ति भय भारमपास्य बालेऽ
विद्या विशिष्टमसुखं बहि रुत्क्षिपंति ॥ ५८ ॥
यस्मिन्वसंति भुवनान्यमितान्यबाधं
दिव्योदरे लसतिसा त्रिवलिर्बहिश्च ॥
आरोहणार्थ मिव मुक्तिपदं मुनीनां
सोपानपंक्तिरिति गौरि गुणत्रयाणाम् ॥ ५९ ॥
यावच्चितिप्रथम धामवदंतिवेदा
वक्षःस्थलं सवसनंनयनाभिरामम् ॥
प्रालंबिकादि बहु हार मनोहरंते
चैकावली तरलयष्टि मनर्घ्य गुच्छम् ॥ ६० ॥
भ्राजिष्णु वज्रमणि मौक्तिक रत्नमंजु-
ग्रैवेय भूषण विभूषित कंठ देशम् ॥
भक्ता विचिन्त्य हृदि दिव्यपदं प्रयांति
स्वस्योत्तमाकृति तिरस्कृत कम्बु शोभम् ॥६१॥

॥ युग्मम् ॥

बाहून्सहस्रमसि शूलगदारचर्म-
शक्तीषुचापत्ररतोमरकादियुक्तान् ॥
संतः शिवं विदधतो हृदि चिंतनेन
केयूरकंकणभरान्विपद स्तरंति ॥ ६२ ॥
तुच्छी कृतस्थलसरोरुहशोणिमंते
मृद्वंगुलीषु लसितं वर मुद्रिकाभिः ॥

विभ्राजमाननखकांतिछटामनोज्ञं
सचिंत्य पाणितलमिष्टगतिं लभंते ॥ ६३ ॥
ध्यानायनं स्मितसुधासुषमाभिरामं
बिंबारुणाधरछदेन विरोच मानम् ॥
कुंदस्य कुडमल विलोभि रदावलीकं
सालंकृतं हि तिलपुष्पनिभं सुनासम् ॥ ६४ ॥
राजत्कपोल मृदु शुभ्र मयूरवगौरं
शोकाग्निशामकमहौषधमत्युदारम् ॥
सुष्टुश्रुती विलसितार्यमणिप्रवेक–
ताटंककांतिकमनीय सुकर्ण युग्मम् ॥ ६५ ॥
नेत्रत्रयं त्रिविध तापहरं मुनीनां
तत्राद्भुतांजनकला कलिताच्छ तारम् ॥
वैसारिणाम्बुरुह खंजन मानहारि
स्वापांग भंग शमिताप्त जनांतजन्म ॥ ६६ ॥
संमोहनाय समदस्मर मार्गणानां
कूर्चार्धचंद्र विशदे भ्रकुटी दधत्याः ॥
आलोकनामृतझरीषु सदावगाहं
सालोक्यता मनुभवन्ति जनागतास्ते ॥ ६७ ॥
कस्तूरिकादि विहिता मलपत्ररेखा
सौंदर्यसार विरचीकृत शिल्पतंत्रम् ॥
भालस्थलस्थ शशि चंद्रिकया निरस्त-
भक्तार्तिजन्ममरण प्रभवाग्नितापम् ॥ ६८ ॥
नानासुगंध वरतैल सुवासितंते

१२२४९

तं केशपाशमलिभिः परिसेव्य मानम् ॥
सीमंत सुष्टुसरणिं प्रतिभासमाना
सिंदूर चूर्णकृतिरात्म सुखं विधत्ते ॥ ६९ ॥
लक्ष्म्यालयं त्रिदशपादपपुष्पमाला-
संवेष्टनाधिकृत सुंदर नाग पाशम्
सम्याग्विचिन्त्य मनुजास्तु विविक्तदेशे
तं केशवेश मनुवेल मतः कृतार्थाः ॥ ७० ॥
वैडूर्यवज्रयुत हेम मयं किरीटं
भ्राजत्सुधांशु किरणाति प्रकाशमानम् ॥
संचिंतयन्तिवरमूर्ध्नि धृतं हृदाचेत्
ध्यानाग्नि दग्धकलुषाः स्वसुखं भजंते ॥ ७१ ॥
यस्योपमां समुपयातिनकश्चिदेत-
दिदृक्समग्रवदनाम्बुरुहंत्रिलोक्याम् ॥
लावण्य धाम सततं बहुलाभिरामं
तच्चिंतनेनमुनयः कृतिनोभवन्ति ॥ ७२ ॥

॥ कुलकम् ॥

पाटीरचुर्ण सुरभीकृतनिर्विशेष—
संशोभितेनवसनेनमहाधनेन ॥
मोहं प्रयातिवपुयष्टि मनंगकांता
दृष्ट्वासतांचसुलभामसतांदुरापाम् ॥ ७३ ॥
सर्वांगसुंदर मलौकिकमद्वितीयं
ब्रह्मात्मकं सगुणनिर्गुण मक्षरंच
निर्दोष निर्मल निरीह गणालयंतत्

सर्वानवद्य मितितत्त्वमसिस्वरूपम् ॥ ७४ ॥
पादादिशीर्षविहितंमनुजास्तवाम्ब
ध्यायंतिचेद्रहसिरूपमजस्रमित्थम् ॥
ध्यानाधिरूढमनसः कृतिनो भवस्य
पारंप्रयांत्यखिललोक नमस्कृतायाः ॥ ७५ ॥

॥ समाप्तं समस्तस्वरूपध्यानम् ॥

इत्थंध्यात्वाकिमपित्वदग्रेयाचेऽहम्

अन्योन्य भेदकलहास्पदकामुकाये
नानावितडंतर वादमृषाभिमानाः ॥
ध्यायंति नैवजगदंब तवांघ्रिपद्मं
मादर्शनं भवतुमेऽत्रकदापि तेषाम् ॥ ७६ ॥
कालत्रयेऽपितवमुक्तिकरंहिनाम
नो वै वदंति कुटिलाऽसुर भाव भाजः ॥
वांछंति केवलमहो परपीडनं ये
मासंगमोऽस्तु सततंखलपन्नगानाम् ॥ ७७ ॥
नेक्षंतिते रुचिर मूर्तिगत स्वरूपं
लावण्यधाम दयया परिपूर्णमम्ब ॥
नाराधयंति किलकाल भयेकदाचित्
स्वप्नेकदापिनहिदर्शनमस्तुतेषाम् ॥ ७८ ॥
नो ये यजंति सतिद्रव्यगणेसशक्ते
पापोदरार्थं मतिनीचतरंकुकर्म ॥
कुर्वन्तिकालकवलांकितदुष्टदेहा
स्तेषां भवानि किलसंगम एषमास्तु ॥ ७९ ॥

नोयेनमन्ति तवपादतलंकदाचि-
द्विया कुटुम्ब धनरूप गुणाभिमानाः ॥
शारीरभोगभरणाय परस्वपुष्टा
माभून्मृडान्युदर पोषकदर्शनंमे ॥ ८० ॥
अंतर्विषाब्धिविषमामधुवाक्प्रशस्ताः
क्षुद्राः पिशाच सदृशा बहिरास्तिकाये ॥
कापट्यजालजनवंचन कर्मशीला
स्तेषां भवानि सततं नहि दर्शनंस्यात् ॥ ८१ ॥
अज्ञानतो जडधियोजगदीष्टदुर्गा-
लंबोदराच्युत गिरीशादिवाकरेषु ॥
जानन्ति भेद मितरेतरनिंदकाये
तेषां दुराग्रहवतां नहि दर्शनंस्यात् ॥ ८२ ॥
श्रुत्यर्थ गर्भवचनेषु पराङ्मुखाये
चार्वाकभाट्ट जिनदर्शन वावदूकाः ॥
जानान्तिनैव जगदंबतवस्वरूपं
मासंगमोऽस्तुसततंशठनास्तिकानाम् ॥ ८३ ॥
नास्तिक्यदंभकलिदोषविवर्जितानां
श्रद्धावतांत्वयि सुशास्त्रमताश्रितानाम् ॥
श्रुत्युक्तवर्ण विहिताचरणादराणां
तेषां महेशि सततंखलुदर्शनंस्यात् ॥ ८४ ॥
हृद्ध्वांतनाश रविसदृश सांख्ययोग-
वेदान्त तंत्रगुरु गम्य रहस्य विज्ञाः ॥
पाखंड धर्म विमुखाः स्मृति सारभाज

स्तेषा महर्निशमुमे शुभ संगमोऽस्तु ॥ ८५ ॥

नित्यार्चनैक निपुणा विविधोपचारैः
स्वाचारधर्मपरिशीलन संमुखाये ॥
निष्ठायुतास्तवपदाम्बुजशुद्धभक्त्यां
सम्यक् शिवेसततदर्शनमस्तु तेषाम् ॥ ८६ ॥

जन्मांतरेष्वपि भवेऽत्रकदाप्यपर्णे
याचेकृपां कुरुमुहु र्मयिदीनदासे ॥
त्वत्तोऽहमेव मिदृशीं नहि विस्मरेयं
पादारविंदयुगुल स्मरणंत्वदीयम् ॥ ८७ ॥

इतः जगदम्बिकाया धर्मरक्षार्थे पापीनाशरूपं पराक्रमवर्णनं आरभ्यते ॥

निद्रां वितत्यजठरीकृत सर्वजीव-
गोविंदकर्णमलजौ मधुकैटभाख्यौ ॥
तावुद्यता वजवधाय महाब्धिमध्ये
त्वन्मोहपाश वशमेत्यमृतौतदानीम् ॥ ८८ ॥

शापाच्छिवांशमहिषासुरदानवेशं
मायाविनं प्रचुरदर्पयुतं वरेण ॥
तंवाष्कला ग्रमित दैत्यचमू समेतं
पीडाकरं विबुध विप्रगवांनि तान्तम् ॥ ८९ ॥

दिव्यप्रभं सकल देवमयं स्वरूपं
सद्यो विधाय निगमागम धर्मगुप्त्यै ॥
हत्वा खलं धरणिकंटक मप्यजेयं
लोकत्रयं हय सपत्न भयादरक्षः ॥ ९० ॥ कुम्भं

अद्यापिते यजनकर्मरताबुधास्त्व-
द्वावाम[1]स्थ सैरिभमहो खलुपूजयन्ति ॥
सायुज्यता मुपगतस्तवशस्त्रघातात्
दृष्टाकृपानिरुपमा त्वयिमातएव ॥ ९१ ॥

चंडादिमुंडलपनाच्च निशम्य शुंभ-
स्त्वद्रूपवर्णनमलं झटिति मुमोह ॥
सुग्रीवदूत महिनो द्विरिसानुसंस्थां
विश्वैकवंद्यचरणां परदेवतात्वाम् ॥ ९२ ॥

दूतस्त्वदंतिकमुवाच जगत्रयेश-
शुंभस्यपट्टमहिषी भवितुंत्वमर्हा ॥
नानाऽनु भुंक्ष्व सुसुखानि नृपेणसाकं
बालेऽर्घ्यरत्न मपिराजति काचनेन ॥ ९३ ॥

॥ देव्युक्तिः ॥

सत्यंत्वयोदितमिदं ननुबाल्य भावात्
सख्याः पुरः सुगृहिताचमयाप्रतिज्ञा ॥
यो माजये दितिमृधे सधवोममास्तु
रेजाल्म ब्रूहितव शुंभ मितः प्रगच्छ ॥ ९४ ॥

॥ दूतो : ॥

त्यक्त्वाऽगृहं वितथ मिंदुमुखित्वमित्थं
शुंभं निशुंभमथवा भज भोगलिप्सुम् ॥

१ ॥ देवी दक्षिणे सिंहाय । वामेहिषायनम इति ॥
उतच भाष्टः सायुज्यमीयया इति रहस्ये ॥

त्वाचे ह्लादनु गृहिष्यतिदानवेन्द्रः
पश्चादुपेष्यसि मृगाक्षि नितान्त तापम् ॥ ९५ ॥

॥ देव्युक्तिः ॥

नप्राकृतास्मि शिव विष्णु विरंचिमाता
शक्तयास्तृजामि भुवना निच संहरामि
वेदोदितप्रवरधर्मपथच्युतात्रे
भूत्वायुगं प्रतिजनानाति शिक्षयामि ॥ ९६ ॥
शुंभादिदुष्टदनुजाः क्षितिभारभूता-
स्तेषावधाय ममदेहमवेहिमंद ॥
श्रुत्वा सकोपवचनानि सदूतभावात्
तत्स्वामिनोंतिकमुवाचसमस्तमेतत् ॥ ९७ ॥
शुंभाज्ञया सबलषष्टिसहस्त्रसेना-
भारप्रकंपितवसुंधर धूम्रनेत्रः ॥
यावत्सदृष्टि पथमागतएवतावत्
भस्मीबभूव तवहुंकृतिपावकेन ॥ ९८ ॥
त्रासात्पलायनपराः सुरवैरिणोऽन्ये
सिंहेन केचिदपरेत्वनुभक्षितास्ते ॥
श्रुत्वाऽसुर स्तदवसान मथादिदेश
युद्धायकालसदृशा विवचंडमुंडौ ॥ ९९ ॥
कोपेन त्वन्निटिलदेशभवाऽतिघोरा
कालीकरालवदना युयुधेऽसुराभ्याम् ॥
निक्षिप्य सर्वदनुजानिकमाशुवक्त्रे
तच्चर्वणंच दशनै र्भयदं चकार ॥ १०० ॥

खड्गेन छिन्नशिरसो रुभयोर्गृहित्वा
हस्तद्वयेन शिरसिप्रमुदा परांत्वाम् ॥
अभ्यागतातववरेणजगत्रयेचा-
मुंडेतिनाम महिमानमवापमातः ॥ १०१ ॥
दौत्यं कृतंतव शिवेन गिरीशदूती
नाम्ना निजांशसचिवेतिजगत्प्रसिद्धा ॥
शैवोवरो भुविभवे दितिरक्तबीज-
स्तद्रक्त बिंदुपतनात्खलुतादृशोऽन्यः ॥ १०२ ॥
शुंभेरित त्रिदशशत्रुगणेनसाक-
मागत्यतत्रयुयुधे तवशक्तिभिश्च ॥
ब्राह्म्यादिमातृ विविधास्त्रतनिपातरीण-
रक्तोद्भवाऽसुरगणेन धराप्रकीर्णा ॥ १०३ ॥
आज्ञावशाऽशु निखिलानसुरांश्चकाली
खड्गासिखर्परनृमुंडधराचखाद ॥
त्वच्छस्त्रघात बहु निर्गत मस्यदेहात्
पित्वाननर्त समरे क्षतजं समग्रम् ॥ १०४ ॥
चित्रं गतासुरपि नाकपदंप्रपेदे
मातस्त्वदस्त्र गतकल्मषरक्तबीजः ॥
घोराट्टहासमशिवं किलकालिकाया
स्तत्रासतस्यनिधनंचनिशम्यशुंभः ॥ १०५ ॥
यावन्निशाचरबलानुजसाकमेत्य
शुंभोजुहाव समरे स्मयदुर्मदस्त्वाम् ॥
एह्येहिनारि मदुपेक्षतयात्वमस्मान्

दैत्यान्विहंस्यपि नदृष्टिपथंगतामे ॥ १०६ ॥

॥ देव्युक्तिः ॥

सद्रक्षणायदुरिताशर भक्षणाय
जानीहिमेव्रतमिति प्रखरंदुरात्मन् ॥
बल्यर्थ मेव मृगये ममकालिकाया-
स्त्वादृक् खलानधमरे प्रधनेप्रतिष्ठ ॥ १०७ ॥

यावन्निशुंभपृतनांच जघानकाली
दिव्यास्त्रशस्त्रनिवहैः समिति क्षणेन ॥
तावत्त्वयाऽशुकुलिशेनहतो निशुंभ-
स्तद्देहजोऽन्यरसुरोऽपि खरासिनाम्ब ॥ १०८ ॥

दृष्टवाऽनुजान्त मतिशोकहतोऽपिकोपा-
त्तूर्णंत्वदंतिकमुपेत्यरणप्रवीणः ॥
आलोक्ययल्ललितरूप मलौकिकंते
प्रोवाचमोहवशगः स्मरतापतप्तः ॥ १०९ ॥

दासोऽस्मितेवरयसुंदरि सुंदरंमां
मृद्वंगिमानमपहायसुरेशसेव्यम् ॥

॥ देव्युक्तिः ॥

धिकृत्वां निषिद्ध मलमूत्रगृहाभिलाषिन्
रेकालपाशमधुनात्वमुपागतोऽसि ॥ ११० ॥

अन्याश्रयात्स्मययुतासिनिशाचरोक्तिं
श्रुत्वाऽशु संहृतविभूतिगणां स्वदेहे ॥
सस्त्वांप्रगृह्य युयुधेऽपिगतोंऽतरिक्षं

क्षिप्त स्त्वया क्षितितलेदनुजः प्रकोपात् ॥ १११ ॥

जन्यंनिशातविशिखैर्युवयोः शिवेत्वां

विस्मापनंचिरमभूदितिरिक्तशस्त्रः ॥

उद्यम्यमुष्टिमभिधावतियावदेष-

स्त्वच्छूलघातपतितोकुतलेगतासुः ॥ ११२ ॥

योगीदुरापपदमापतुरद्रिकन्ये

क्षिप्रंत्वदस्त्रवधपूतनिशुंभशुंभौ ॥

उत्पाटितं कठिनशल्यमतस्त्वयायत्

सर्वेजना मुमुदिरे ससुरा त्रिलोक्याम् ॥ ११३ ॥

भंडासुराख्यमखिलासुरराजराज-

मन्यारुणाख्य खलदुर्गमकादिदैत्यान् ॥

हत्वाऽशु संहृतवतीं जगदार्तिमुग्रां

ब्रह्मात्मिकां परशिवां भवतीं नमामि ॥ ११४ ॥

भवाटवीहरंवैतालीय छंदेन जगदम्बाष्टकम् ॥

दुष्टदुर्जन भुजंग भीषणा

कालकूटविषयद्रुमावृताम् ॥

क्रोधकाममदतस्कराकुलां

द्वेषराग कलिदंश संकुलाम् ॥ ११५ ॥

तृष्णिका मृगजलातिचंचला

स्वार्थसिंह किरिखड्गजम्बुकाम् ॥

भ्रांत्यहं कृतिममत्वपर्वतां

सायुधातकनिषादनादिताम् ॥ ११६ ॥

अज्ञता तिमिरदोषदूषितां

वासना त्रिविध तीव्रतापदाम् ॥
दारवित्ततनयेषणानला
स्वार्थबंधुगणझिल्लिकौशिकाम् ॥ ११७ ॥
कर्मभिः सुविकटांभवाटवीं
संभ्रमन्त ममितोऽतिकातरम् ॥
दुष्ट मृत्युजनि संकटाच्चमा-
मुद्धराद्रितनयेऽनुकंपया ॥ ११८ ॥
दुर्जनोऽसियदिमन्यसेऽपिमां
मातृभाव विषमंसुतेषुन ॥
गर्भवासगत बालपादयोः
क्षेपणं भवतिकिं तदागसे ॥ ११९ ॥
यादृशोऽस्मिखलुतादृशोस्म्यपि
त्वत्पदाश्रित मवेहिमांशिवे ॥
नाम मात्र भजनाद्भवाटवीं
संविसृज्यबहवोगतिं गताः ॥ १२० ॥
वेदतंत्र विधिपूजनादिकं
यंत्र मंत्रजपशास्त्र सद्गुणान् ॥
वेद्मिनोजननि शिल्पजाःकलाः
पामरेभवदयावती मयि ॥ १२१ ॥
विस्मरिष्यसि मृडानिमांयदा
दुर्बलस्य ममकागतिस्तदा ॥
त्वांविनान भुवनत्रयेसुहृ-
द्यत्समिच्छसिकुरुत्वमम्बिके ॥ १२२ ॥

॥ मालिनीवृत्तम् ॥

अहिपति विधिमुख्यायांतिनो पारमस्य
ललित गुणगणाब्धेस्त्वत्कृपालेशतोयत्
तववरगुणनुत्यावर्णने जल्पनंतत्
कृतमयि लघुबुध्यास्वीकुरुत्वंमयाम्ब ॥ १२३ ॥

॥ भुजंगप्रयातम् ॥

शठाःश्लाघयंतुनवामेऽस्तिचिंता
मयाभक्तिभावाद्गुणास्तेप्रगीताः ॥
सतांकल्पवल्ली समस्तोत्रपुष्पां-
जलिंबर्हिगे त्वत्पदाब्जेऽर्पयामि ॥ १२४ ॥

॥ शार्दूल विक्रीडितम् ॥

इत्थं येमनुजाःसपादशतकश्लोकेष्टसिद्धिप्रदं
सद्भक्तया प्रपठंति पूजनविधौदुर्गेत्वदीयस्तवम् ॥
यांत्यन्तेऽनिशमव्ययंशुभमणिद्वीपेसुधाब्धिस्थिते
भुक्तवेऽहप्रचुरंसुखंबहुविधंश्रीधाम दिव्यंतव ॥ १२५॥

अथ स्तवराजकर्तुर्नाम प्रदर्शनं तथाफलंचश्लोकद्वेयन ॥

॥ उपजाति छदः ॥

विद्याधरोऽभूत्त्रिपदा प्रसादा-
त्तस्यात्मजोवल्लभराम नामा ॥
कृतःस्तवस्तेन गुरोःप्रसादा-
द्भूयान्मुदेऽसौजगदंबिकायाः ॥ १ ॥

शुचिर्भूत्वाऽस्यदीपाग्रे सततंपाठमात्रतः ॥
नरःसिद्धिमवाप्नोतिनवरात्रेविशेषतः ॥ २ ॥

अस्यस्तवराजस्यन्यासादिकं विनापिपाठेऽथवा
श्रवणे कृतेसकलेष्टसिद्धि र्भवतीतिनिर्विवादम् ॥

॥ विशेषविधिस्तुप्रस्तावनायां द्रष्टव्यः ॥

॥ इतिश्री दुर्गासप्तपाद् शतीस्तवराजः ॥

॥ समाप्तः ॥

॥ प्रस्तावना शुद्धिपत्रम् ॥

पृष्टांकः	श्लोकः	पंक्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्
५		८	पितणां	पितॄणाम्
६	१८	१	दिया	दिष्ट्या
७	९	१	ताद्रप्य	ताद्रूप्य
८	१२	२	सुवासिनी	सुवासिनी
८	१३	२	शूद्रविट	शूद्रविट्

॥ स्तवराज शुद्धिपत्रम् ॥

पृष्टांक	श्लोकः	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
९	४१	१	भावपारकरीं	भवपारकरीं
९	४१	१	विद्या	विद्यां
१४	६४	३	कुडमल	कुड्मल
१८	८९	१	च्छिद्वाश	च्छिद्वाश
१९	९४	३	योमाजये	योमांजये
१९	९४	५	दूतो	दूतोक्तिः
२०	९५	३	त्वाचे	त्वांचे
२०	९७	२	तेषा	तेषा
२३	११५	१	भीषणा	भीषणां
२३	११६	१	चंचला	चंचलां
२३	११६	४	सायुधातक	सायुधांतक
२४	११७	३	षणानला	षणानलां
२४	११८	२	मभितो	मभितो
२५	१२५	५	द्वेयन	द्वयेन

જ્યોતિષકાર્યાલય.

અમારા જ્યોતિષકાર્યાલયમાં કેશવીની જન્મપત્રિકા, ગ્રહલાઘવના સ્પષ્ટ ગ્રહો સાથેની જન્મપત્રિકા, સાધારણ જન્મપત્રિકા, ષડ્વર્ગના ટપકા, જન્માક્ષર, પ્રશ્ન ઉપરથી પ્રશ્નોત્રી વિગેરે બનાવવામાં આવે છે તથા પૂર્વાચાર્યોના ગ્રંથોના આધારથી સપ્રમાણ ફળાદેશ, મુહૂર્ત, પ્રશ્ન વિગેરે પણ કહેવામાં આવે છે. એક વખત કામ સોંપી ખાત્રી કરશોજી.

જ્યોતિર્વિદ્ છોટાલાલ વલ્લભરામ વિદ્યારામ શાસ્ત્રી.

ઠે. સુતારફળી—વિરમગામ.

અર્પણપત્ર, પ્રસ્તાવના–શુદ્ધિપત્ર.

પાનું	શ્લોક	લાઈન	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧	૦	૧	લ	લી
૧	૦	૧૧	આધકારી	અધિકારી
૩	૪	૨	હવે	હવેં
૩	૫	૩	ાવશ્વ	વિશ્વ
૪	૬	૧	ગુણોદધ	ગુણોદધિ
૪	૮	૩	જનાન	જનનિ
૪	૮	૪	પેલા	ઘેલા
૫	૦	૬	ભાગીરથ	ભગીરથ
૬	૦	૬	વિદ્યાપર	વિદ્યાધર
૬	૦	૬	માતાપતા	માતાપિતા
૬	૦	૧૨	‹તા	પિતા
૬	૦	૨૧	પુવક	પુર્વક
૬	૦	૨૭	પરિક્ષા	પરીક્ષા
૬	૦	૨૭	પરિક્ષા	પરીક્ષા
૭	૦	૧૧	વષફળ	વર્ષફળ
૭	૦	૧૨	ત્રપુરા	ત્રિપુરા
૮	૦	૧૬	ાવધિ	વિધિ

સ્તવરાજનું શુદ્ધિપત્ર.

પાનું	લાઈન	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧	૧૧	દિક્ષા	દીક્ષા
૨	૨૫	ભૂગહે	ભૂગૃહે
૨	૨૬	શવ	શિવ
૩	૨	દિક્ષા	દીક્ષા
૪	૨૨	અવા	એવા
૫	૨૨	પારાધ	પારધિ
૬	૧૭	ધ્રુવસાધ	ધ્રુવસંધિ

૭	૨૭	બદલા	બદલો
૮	૧૪	।સહારૂઢ	સિંહારૂઢ
૮	૧૯	ઇદ્રિજ	ઇંદ્રજ
૧૧	૬	કરતો	કરતા
૧૧	૧૮	કડાકા	કડકા
૧૨	૨૨	અધવાસિત	અધિવાસિત
૧૩	૧	એટલ	એટલે
૧૩	૨૬	શક્ત	શક્તિ
૧૬	૩	તત્ર	તંત્ર
૨૦	૧૮	પર	પરમ
૨૧	૧૦	દત	દૂત
૨૨	૫	શેપ	શેષ
૨૨	૨૦	પૃથ્વ	પૃથ્વિ
૨૩	૬	શકતિ	શક્તિ
૨૪	૬	ભયભિત	ભયભીત
૨૪	૨૧	નશુભ	નિશુભ
૨૪	૨૫	કે	કૈ
૨૬	૧૮	જગતન	જગતને
૨૭	૩	મરવાના	મારવાના
૨૭	૬	અધભૂત	અધિભૂત
૨૭	૬	અધદૈવ	અધિદૈવ
૨૭	૧૩	દુગે	દુર્ગે
૨૭	૧૬	ત તો	તુ તો
૨૭	૧૭	દાકરા	દીકરા
૨૮	૧૮	કલ્પના	જલ્પના
૨૮	૨૬	પજન	પૂજન
૨૯	૭	ઉદ્દચ્ય	ઉદ્દિચ્ય
૨૯	૮	નામનો	નામના

શ્રી દુગાસિપાદ શતીસ્તવરાજનું

શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષાન્તર.

રચીને પ્રપિદ્ધ કર્ત્તા,

શ્રીમત સરકાર ગાયકવાડ મહારાજા તરફથી

ધર્મશાસ્ત્રમાં ભૂષણ પદવી પામેલ

વિદ્યારામ તનુજ શાસ્ત્રિ વલ્લભરામ.

વીરમગામ.

ઠે. સુતારફળી.

પ્રત ૫૦૦. સવત ૧૯૮૦.

આવૃત્તિ ૧ લી.

યોગ્ય આધિકારીઓને વિના મુલ્યે
આપવામાં આવશે

શ્રી "વીરશાસન" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. કેશવલાલ
દલસુખભાઇએ છાપ્યુ.
કાળુપુર ટંકશાળ—અમદાવાદ

શ્રી ગણેશાય નમઃ

અર્પણ પત્રિકા.

છંદ ઇંદ્રવજ્રા.

બાળા શિવા તેજ ગણાય દુર્ગા દુર્ગા શિવા તેજ ગણાય બાળા,
નામો ઘણાં વસ્તુ ગણાતિ એક જાણે ગુણી શાસ્ત્રતણો વિવેક. ૧

છંદ વસંત તિલકા.

જેની કૃપાથિ ગિરિરાજ ચડે અપંગ,
જેની કૃપાથિ જન સિંધુ તરે સુસંગ;
જેની કૃપાથિ વિષ થાય સુધા સમાન,
એવા દયાળુ શિવ દૈવતને પ્રણામ. ૧

બાળા શિવાય જગમાં નથિ કોઈ મારૂં,
સાચા સગા ભગવતી બહુ મે વિચાર્યું;
ભૂલું કદાચ ભવ પાશતણા કુસંગે,
માગું ક્ષમા ત્રિપુર સુંદરિ! એ પ્રસંગે. ૨

આવુ નહીં ભવ વિષે દરખાસ મ્હારી,
સંભારિ વાર કરજો નમુકો વિસારી;
માયા વિલાસ બહુ મોહ પમાડિ મારે,
માયા ફળો વિષય કષ્ટ કળા વધારે. ૩

કાળા કષાય બહુ જન્મતણા અનેક,
કાપો કૃપા કરિ હવે ગણિ દીન એક;
આ ચિત્તમાં વિમળ ભક્તિતણો વિવેક,
આપો મને અતિ ઉદાસ કરો ન છેક. ૪

માગેજ પુત્ર ખુશિથિ નિજ માનિ પાસ,
એમાં ન લાંછન મને જગદંબ! ખાસ;
છો આપ વિશ્વ જનની નથિ હું બહાર,
માટે કૃપા કરિ કરો મનને ઉદાર. ૫

બાળા ગુણોદધિતણો નહિ કોઈ પાર,
પામે વિરંચિ સુર શેષ બુધો લગાર;
માજી ! તથાપિ તવ પૂર્ણ દયા નિદેશ,
જેથી કર્યું ગુણ કથાનક માત્ર લેશ. ૬

ભાષા નિબંધ રચિ સંસ્કૃતનોજ સાર,
કોને સમર્પણ કરૂં મનનો વિચાર;
જેની કૃપાથકિ થયું પરિપૂર્ણ કામ;
તેને સમર્પણ ઘટે કરવુ તમામ. ૭

કલ્યાણકારિ પદ પંકજ છે તમારૂં,
તેમાં સમર્પણ ભવાનિ ! કરૂં છુ સારૂં;
સ્વીકારજો જનનિ ! બાળક બોલ કાલા-
ઘેલા પરંતુ મમ માનસને સુખાળા. ૮

બાળા પદપંકજભૃંગ શાસ્ત્રિ વલ્લભરામ વિદ્યારામ.

વીરમગામ સુતારફળી. સંવત ૧૯૮૦ માર્ગશીર્ષ ૧૫ ભાનુવાર.

શ્રી ગણેશાયનમઃ

પ્રસ્તાવના.

આ ભરતખંડમાં મોટા મહર્ષિઓએ તથા પ્રાચીન વિદ્વાનોએ જગદંબાના સ્તોત્ર, અષ્ટક, સ્તવરાજ વિગેરે બનાવ્યા છે. છતાં આસ્તવરાજથી શું ફળ છે? એમ કદાચ માનનારાઓને માટે એટલુંજ કહેવાનું છે કે પૂર્વે કપિલ મુનિના કોપાગ્નિથી રાજા ભાગીરથના ૬૦ હજાર પૂર્વજો બળી ભસ્મ થયા હતા. પછી તેમના અકાળ મૃત્યુના હેતુથી, તેઓનીજ સદ્દગતિ માટે શિષ્ટોના કહેવાને માન્ય આપી પરંપરા ચાલતા મહા પ્રયાસથી ભગીરથ ગંગા લાવ્યા ને તે ગંગાના પવિત્ર જળના તર્પણથી પોતાના મહૂંમ પૂર્વજોનો ઉદ્ધાર કર્યો તે તો જગત્ વિદિત છે.

ત્યારબાદ તેજ ગંગાના પવિત્ર જળથી બીજા મનુષ્યો પણ શ્રદ્ધાથી તર્પણ વિગેરે કરે છે; તો તેમની શુદ્ધિ સદ્દગતિ વિગેરે નથી થતી? થાય છેજ ને તે પ્રત્યક્ષ છે કે તે કરનારાઓની શુદ્ધિ તથા તેમના પૂર્વજોની સદ્દગતિ વિગેરે તમામ થાય છે, માટે આ પ્રયાસ પણ મિથ્યા નથી ફળ રૂપજ છે. કારણ કે પરમેશ્વરના નામનો મહિમા એવો છેકે તે વારવાર ગવાય તેથી નિષ્ફળ થતો નથી, પણ ફળરૂપજ થાય છે. આ સ્તવરાજનુ ગુજરાતી ભાષાંતર કરવાનો હેતુ તો માત્ર એટલોજ છે કે સંસ્કૃત ભાષાના યથાર્થ જ્ઞાન વિનાના સ્ત્રીપુરૂષોને પણ પોતાના હિતને માટે ઉપયોગી થઈ પડે માટેજ આ કરવાની જરૂર જણાતા, કરેલ છે. વળી શુદ્ધ વંશ પરંપરા હોય તોજ પરમેશ્વર તેને દૈવી કાવ્ય ગુણાનુવાદ વિગેરેની પ્રેરણા કરે છે. શાસ્ત્રમાં પણ લખે છે કે જો શુદ્ધ રૂષિવંશનો હોય તોજ દૈવી નવા કાવ્યો સ્તોત્ર વિગેરે બનાવી શકે છે. શિવાંશ હોય તોજ, શિવાદિ ઉત્તમ દેવતાઓના પુજનમાં તેને રૂચિ થાય છે. દેવતાના અંશવાળો હોય તોજ, અન્નાદિક દાનો દેવામાં રૂચિ ધરાવે છે ને વિશ્નુના અંશવાળો હોય તોજ પ્રથિવીપતિ થાય છે. આથી અમારી કેવી શુદ્ધ પરંપરા છે, તેને માટે થોડુ જણાવવાની જરૂર જણાતા જણાવુ છું.

(સૈરાષ્ટ્ર) કાઠીઆવાડના એક ઝાલાવાડ નામના ભાગમાં શીહાણી નામનું લીંબડીની રાજ્ય સત્તાનુ ગામ કે જેમાં રાજધાની પ્રથમ ત્યાંજ હતી ત્યારબાદ લીંબડીમાં રાજ્ય સ્થાપ્યુ. તે શીહાણી ગામમાં રાજ્યના આશ્રિત

સમર્થ પંડિત શુદ્ધ ભાર્ગવગોત્રના અવટંકે દવે (દ્વિવેદી) આણંદજી નામના બ્રાહ્મણ હતા. જેમના વંશજો હાલ લીંબડી તથા શીહાણી બેય ઠેકાણે છે. તે પરંપરા ચાલતા શુદ્ધ વંશમાં શીહાણી ગામમાં બેચરજી (બાળાપ્રસાદ) નામના પવિત્ર બ્રાહ્મણ, ભગવતી ત્રિપુરાના ઉપાસક તે ઇષ્ટ પ્રતાપે કરી વાક્ય સિદ્ધિને પામેલા કેવળ બાળાના પ્રસાદરૂપજ તે મારા પિતામહ હતા.

તેમના પુત્ર નામે વિદ્યારામ (વિદ્યાપર) તેઓ પરંપરા ગત પવિત્ર દીક્ષાથી બાળાના વિધિ સાથે યજનમાં ઘણા કુશળ, તેની સાથે અષ્ટાવધાન, સારા શાસ્ત્રો, યોગ્ય વ્યવહાર, કળા, વિગેરેમાં ઘણા દક્ષ ગણાતા, તે મારા પૂજ્ય તીર્થ રૂપ હતા. તેમના પવિત્ર સ્ત્રી, ભગવતી સમાન ગુણવાળા નામે શિવાંબા તે મારા માતા હતા. પુર્વોક્ત માતાપિતા થકી અમો બે ભાઈ તથા બે બેનો એમ ચાર ફરજન હતા. અમારી બાળદશામાં સસ્કારે કરી, તે પવિત્ર માતા, પિતા શિવલોક સિધાવ્યા બાદ બેનો સાસરે ગઈઓ હું મારા નાના ભાઇને લઈ મોસાળ ગયો. ત્યાં એક સિદ્ધ પુરૂષ મારા વૃદ્ધોએ કરેલા બાળા યજનના પ્રતાપથી મને મળ્યા, ને તેમણે સાધારણ તંત્ર સિદ્ધ દુર્ગાર્ચન બતાવ્યુ, ને સારા સદ્‌ગુરૂ પાસે શાસ્ત્રો ભણવાની આજ્ઞા કરી, કે તરતજ મારા ભાઇને સાથે લઈ ભૂજમાં મૂળ હળવદના રહીશ, જેમણે કાશીક્ષેત્રમાં રહી ઘણા વર્ષ અભ્યાસ કર્યો હતો તેમને ભૂજના મહારાજાએ પૂર્ણ માનથી વર્ષાસન આપી ત્યાં રાખેલા, ને ગજાનન તથા બાળાના પરઉપાસક શાસ્ત્રીજી વિશ્વનાથભાઈ પાસે ગયો. તેમણે પૂર્ણ દયાથી અમોને પોતાનેજ ઘેર પુત્ર માફક રાખી, નાના ભાઇને તેના સસ્કારયોગથી આંગ્લ વિદ્યા ભણાવવાની યોજના કરી, મેમને પ્રસન્નતા પૂર્વક વ્યાકરણમાં કૌસુદી, તથા પંચકાવ્ય, સાહિત્ય વિગેરે ભણાવી રાજ્ય તરફથી પારિતોષિક અપાવ્યાબાદ શુદ્ધ શાસ્ત્રોક્ત મંત્ર દીક્ષા આપી કહ્યુ કે મારા આશીર્વાદથી તુ વડોદરામાં જાને ત્યાં કંઈક ન્યાય જ્યોતિષ વિગેરેનો અભ્યાસ કરિ લે; ને પછી બતાવેલા મંત્રોનો વિશેષ વિધિ બતાવનાર તને મળશે ને ઇષ્ટ બાળા ગજાનન ફળરૂપ થશે. આ પ્રમાણે ગુરૂ મહારાજની આજ્ઞાને અનુસરી વડોદરામાં આવી ન્યાય શાસ્ત્રશાળામાં દાખલ થયો, ત્યાં પણ પૂજ્ય રાજારામ શાસ્ત્રિ વિગેરેની કૃપાથી અભ્યાસ કરી, સરકારી વર્ષાસન પરિક્ષાઓ જેમાં પ્રવેશ પરિક્ષા આપ્યા બાદ કાવ્ય અલંકાર, જ્યોતિષ, પુરાણ, યજુર્વેદ ભાષ્ય, તથા ધર્મશાસ્ત્ર વિગેરેમાં પાસ થયો, ને ધર્મશાસ્ત્રમાં સારા ગુણાંકો મળવાથી ભૂષણ પદવી મળી.

પછી નર્મદા તટે ગંગનાથમાં સમગ્ર મંત્રોનિ સિદ્ધ મૂર્તિ, મહાસમર્થ, ગુરૂ, નામે વિખ્યાત બ્રહ્માનંદજીની પૂર્ણ કૃપાથી જે જે પુર્વોક્ત મંત્ર વિષયો કરાવ્યાબાદ બહુક શિવારાધન વિગેરેથી કૃતાર્થ કર્યો. ઘેર આવ્યાબાદ કોઈ પ્રસંગે વીરમગામ આવવાથી ધર્માત્મા શેઠ શ્રી મગનલાલ જેચંદ તેઓએ વીરમગામની સંસ્કૃત પાઠશાળામાં મુખ્ય ગુરૂ તરિકે મારી નીમણુંક કરી તે પાઠશાળામાં ઘણા વર્ષ સુધી વિદ્યાર્થીઓનું પઠનપાઠન શરૂ રહ્યું, ને થોડા ઘણાં વિદ્યાર્થિઓ પણ યોગ્ય થયા. પછી શેઠ સાહેબ સ્વર્ગસ્થ થયા બાદ શાળાના વ્યવસાય બંધનને લીધે નિવૃત્ત થયાબાદ અત્રેના કેટલાક સદ્‌ગૃહસ્થોના આગ્રહથી સતત નિવાસ રાખ્યો. ઈષ્ટ કૃપાથી સ્વતંત્ર રીતે ઈષ્ટાર્ચન થયા કરે છે. ને અન્નોદક પણ અવિછિન્ન ચાલ્યા કરે છે. વળી વિદ્વાન હોવાથી સંસાર યાત્રાનો ઉદ્યોગ જ્યોતિષ રીતે અષ્ટોત્તરી, કેશવી, જન્મ પત્રિકા વર્ષ ફળો; પ્રશ્ન,-જન્માક્ષરો તથા સપ્તાહ પારાયણો યજનયાજન વિગેરમા ત્રિપુરાની કૃપા છે. તો આ ઉપરથી તારણ માત્ર એટલુંજ કે અમારા વંશમા ગુરૂભક્તિ, મંત્ર દીક્ષા, વિદ્યા વિગેરની પરંપરા સારી હોવાથી, આસ્તવરાજ કેવળ જગદંબાના નિર્દેશથી થયો છે તેમાજરા પણ સંશય નથી હવે શા હેતુથી નિર્દેશ થયો હશે, તેવી દેવ ગુહ્ય બાબત મનુષ્ય બુદ્ધિથી સમજવી અશક્ય છે. આ બાબતમા કેટલાક દુર્જનો કોઈ જુદા પ્રકારનો અન્યથા ભાવ લેશે, તો તેઓ ચોકસ પ્રત્યવાયી થશે. મને તો કંઈક ઈષ્ટની કૃપા હોવાથી બાળાએ નિમિત્ત માત્રજ કરેલ છે. બાકિ સ્વયમેવ પોતેજ કર્તા છે. કામના રહિત મનુષ્યોને પવિત્ર થઇ માત્ર પાઠજ કરવાથી જન્મ મરણ થતુ નથી.

હવે આમા મારા પોતાના અનુભવ સિદ્ધ કઇક સકામ પાઠ પ્રયોગ વિગેરેનો વિધિ, એવો છે કે સ્નાનાદિકથી પાવત્ર થઈ પવિત્ર વસ્ત્રો ધારણ કરવાને ધૃત દીપ સામો રાખી અથવા મૂર્તિ, યંત્ર વિગેરે હોયતો તેનુ સાધારણ પુજન કરિ નેની જમણી બાજુ દીવાને રાખવો જો મૂર્તિ યંત્ર વિગેરે જગદંબાના ન હોયતો દીપનાજ સામા પૂર્વાભિ મુખે બેસી, સંસ્કૃત જાણવાવાળાને સંસ્કૃત ગુજરાતિ જાણવાવાળાને ગુજરાતી પાઠ, અંદર બતાવેલ ધ્યાન વિગેરેથી યુક્ત થઈ દેવતામા એક ચિત્ત કરી પૂર્ણ શ્રદ્ધા રાખી કરવો. ધુપ ગુગળ-અથવા અગરબતી, નૈવેધ દૂધ, સાકર વિગેરે ધરાવવા. કંકુ, કેસર ચંદન વિગેરેથી જ્યારે પૂજન કરવુ હોય ત્યારે ઉક્ત પુજનના અનભિજ્ઞને દુર્ગા=દુર્ગા=દુર્ગા=

અાવાજ માત્ર નામથી કરવું. આ પ્રમાણે હમેંશા નિયમિત જો કરેતો તે આ લોકમાં સંસ્કારથી આવેલા અનેક આવરણોને દૂર કરી અભીષ્ટ સુખ મેળવી અંતે સદ્દગતિ પામે છે તે ચોકસ વિશેષ મુશ્કેલી વાળા કાર્યોમાં સારા શુદ્ધ સંકલ્પ રાખી ઉત્તમ, મધ્યમ કનિષ્ટ આવા વિભાગ પરત્વ-૧૨૦૧-૧૨૫-૧૨-આવા પાઠો કરવા અથવા પવિત્ર બ્રાહ્મણો પાસે કરાવવાં પણ તેમાં એટલુ યાદ રાખવુ કે કોઇનુ અનિષ્ટ થાય તે બાબતનો સંકલ્પ કરી ન કરવા પોતાની વિપત્તિ, અથવા આવેલા કર્મ જન્ય, અથવા આગંતુક, અનેક જાતના સંકટો ઈશ્વિરી દૂર કરી સુખી કરે આવો શુદ્ધ સંકલ્પ રાખવો.

વિશેષ પાઠો હોય ત્યારે એક દહાડે બારથી વધારે પાઠો ન કરવા છેવટે કાર્ય પરત્વ પાઠો પુરા થયાબાદ કુમારીકા=૯=૫=૩=બટુક પાંચ=ત્રણ=એક=કાર્ય પરત્વ, એમને વસ્ત્રાલંકાર ભોજન વિગેરેથી પ્રસન્ન કરવા=બ્રાહ્મણ સુવાસિની યથાશક્તિ જમાડવા. નવરાત્ર ચાર=માઘના, ચૈત્રના, અષાઢના, આષોના તેમાં આ યુગમાં વિશેષે કરી ચૈત્ર, તેના કરતા પણ આશ્વિના અતિમાન્ય છે ને તેમાં નવ દીવસ અથવા રાત્રે જો યથાવિધિ આ પૂર્ણભક્તિ શ્રદ્ધા બ્રહ્મચર્યાદિ રાખી કરે તો તેને કલ્પવૃક્ષ સમાન ફળરૂપ છે, આ જગદંબાનીજ નિર્દેશ કૃપા છે, હું તો નિમિત્ત માત્ર છુ. આ વિધિ પવિત્ર બ્રાહ્મણો પાસે કરાવવાથી શીઘ્રફળરૂપ જરૂર થશે.

વળી પંચ બ્રહ્મ, વિશ્નુ-શિવ-દુર્ગા-ગણપતિ-સૂર્ય-આ એકજ છે. નામો માત્ર જુદા તે તો ભજનની રૂચી માટે છે. માટે આ પાંચમાં જે દુરાગ્રહ રાખી ભેદ બુદ્ધિમાને છે, તેઓ અધોગતિ પામે છે. આમ સર્વ વેદશાસ્ત્ર પુરાણ દરેકનો મત છે. આમાં કોઈ દ્દષ્ટિદોષ અથવા છાપ દોષ હોય તેને વિદ્વાનો સુધારી વાંચશે. ઇતિશિવમ.

દુર્ગાચરણ સરોજ ચંચરીક
શાસ્ત્રિ વલ્લભરામ વિદ્યારામ.

વીરમગામ સુતારફળી. સંવત ૧૯૮૦ માર્ગશીર્ષ ૧૫.

श्रीगणेशाय नमः

શ્રી દુર્ગા સપાદ્ શતી સ્તવરાજનું ગુજરાતી ભાષાંતર.

મંગળાચરણ.

યોગીમૃગ્ય અતર્ક્યવૈભવ મહાવિદ્યાદ્રિસંચ્છેદક.
ભક્તોના ભયદાતૃ વૈરિગણનું બુદ્ધિ પ્રભાભેદક॥
સંસારાર્ણવમગ્ન આપ્તજનનું સંતારક [1]શ્રી [2]અજ.
આપો વિઘ્ન વિદારિ સિદ્ધિ મુજને [3]હેરંબ પાદાંબુજ॥૧॥

સર્વ ઇચ્છિત સિદ્ધિઓના દેનાર મંત્રમય સ્વરૂપ શ્રિયુત્‌વિદ્યાપ્રદ ગુરૂ શાસ્ત્રીજી વિશ્વનાથજી તથા નર્મદાતટસ્થ સદ્‌ગુરૂ યોગીન્દ્ર દિક્ષાગુરૂ બ્રહ્માનંદજી તેઓને આ સ્તવરાજની સિદ્ધિ માટે નમસ્કાર કરૂં છું. ૧

હે પરાંબે! આપની શક્તિ જડને કવીશ્વર બનાવે છે અને (અનાથ) નિર્ધનને મોટા ધનવાન બનાવે છે. રંકને રાજા બનાવે છે, અને તૃણને મેરૂપર્વત સમાન બનાવે છે. ઓહો! એવી આપની બળવાળી શક્તિ મને પણ આપના સૂક્ષ્મ સદ્‌ગુણોનું સ્તવન કરવા વાચાળ બનાવે છે જેથી માહરા ગરીબ ઉપર આપની પૂર્ણ કૃપા છે એમ માનું છું. ૨

નોટ—૧ શ્રી શોભાયમાન. ૨ અજ-અવિનાશી. ૩ હેરંબ-ગણપતિ.

સ્તવરાજનો આરંભ.

સત્–ચિત્–આનંદરૂપી બ્રહ્મમયી (બ્રહ્મવિદ્યા) પર દેવતાને મોક્ષને માટે અમે હમેશાં ધ્યાન કરીએ છીએ, આવા અર્થ સાથેનો નવાર્ણમંત્ર મહાદેવે પોતાનાજ મુખથી જાતે પ્રતિપાદન કરેલ છે. તેથી હે જગદંબે ! દુર્ગા શિવાય બીજું તત્ત્વ કોઈ વધારે હોય એમ હું જાણતો નથી. ૧

હે જગદંબ! સંસારમાં દુઃખરૂપી અગ્નિથી દગ્ધશરીરવાળો, અને કર્મજન્ય પાપોથી થતાં ઘણાંજ જન્મ મરણના ત્રાસથી ભય ભીત થયેલો હું, વેદોએ પ્રતિપાદન કરેલું અને સર્વ પ્રકારની પીડાનું નાશકારક એવા આપને શરણે આવેલો છું. ૨

કારણ કે હે મા ! આપના ચરણકમળના મકરંદ (રસ) ના મદથી તૃપ્ત થયેલા સત્ પુરૂષો સંસારના પાશબંધનથી છુટા થાય છે. અને આપના ચરણકમળથી વિમુખજીવો અનંતદુઃખોને સહન કરતા નરકોમાં ભ્રમણ કરે છે. એ ત્રાસથી મે આપના ચરણ શરણને ગ્રહણ કર્યું છે. ૩

હે ગિરિજે! બહાર યંત્રાદિકઉપર પૂજન કરવાવાળા જેઓ દશ અગ્નિ–કળા ધૂમ્રાર્ચિષ વિગેરે તપિનિ તાપિની આદિ, બાર સૂર્યકળા, અને અમૃતા વિગેરે સોળ ચંદ્રકળા, મળીને એકંદર ૩૮ કળાઓ છે, તો ગુરૂની અજ્ઞાનુસાર અંતર્યાગ કરીને જે પંડિતો બતાવેલા માર્ગથી પાત્રાસાદન કરીને તે દિવ્ય ૩૮ કળાઓથી પર પીઠ ઉપર ચૈતન્ય સુશોભિત આપના ચરણકમળને હમેશાં પૂજે છે તેઓ ધન્ય ધન્ય છે. ૪

[1]હે મા! આપ એકજ છો પણ ભકતોને ભજન કરવાની રૂચિને

---

૧ નોટ—બિંદુ, ત્રિકોણ, અષ્ટકોણ, બેવાર દશ કોણ, ચૌદકોણ, અષ્ટદલ, ષોડશદળ, ત્રણ ગોળ વૃત્ત, ભૂગહની ત્રણ ત્રણ રેષા, આમ મળીને ભગવતીનો શ્રીયંત્ર થાય છે. ૧ શ્રીયંત્રમાં નવ ચક્ર છે, તેમાં ચાર શિવ ચક્રો છે, ને "પાંચ શક્તિ ચક્રો છે, એમ નવ ચક્રો મળીને શિવશિવાનુ સ્વરૂપ જણાવ્યુ છે. ૨ તેમાં ત્રિકોણ, અષ્ટકોણ, બે બારના દશકોણ, અને ચૌદ કોણ આ પાંચ શક્તિ

માટે આપનાં અનેક સ્વરૂપ છે તેમાંથી ઇચ્છાનુસાર ગુરૂ પાસેથી શાસ્ત્રોકત દિક્ષા લઇને યંત્રાદિક આળેખવાનો સવ્યાપસવ્ય વિધિ તથા પીઠનું તાંત્રોકત સાવરણ પૂજનવિધિ શીખીને ભક્તિ ભાવથી આપનુ સાંગ સપરિવાર પૂજન કરીને જેઓ ભજે છે તે મનુષ્યો આ પૃથ્વીમાં કૃતાર્થ છે. કારણ કે શાસ્ત્ર લખે છે કે "દુર્ગા તુ અર્ચનપ્રિયા" અહોહો ! કેટલું બધું આશ્ચર્ય ! ૫

હે મા ! મોટા પંડિતો પણ જેને વેદ પ્રતિપાદન કરે છે એવો આપનો મહિમા જોઇને આશ્ચર્યયુક્ત નથી થતા શું ? થાય છે જ. કારણ કે જીવને સંસારસિંધુ તરવાને માટે આપ વહાણરૂપ છો. અર્થાત્ વિદ્યારૂપે આપ પ્રાપ્ત થાવ તોજ અવિદ્યા બંધન છૂટે. નહિં તો ત્રણે કાળમાં ન છૂટે. એમ શાસ્ત્રોની સીમા વેદાંતશાસ્ત્રરૂપી નગારૂં પણ આ પ્રમાણે નાદ કરે છે. "વિદ્યયાઽમૃતમશ્નુતે" ૬.

હે ત્રિપુરસુંદરિ ! આ પૃથિવમાં જે મનુષ્યો આધારરહિત છે તેઓનો આધાર તમેજ છો. ગરીબને વિષે દયાદરવાળા અને સંસારમાં સુખ દાતા પણ તમે. ને જેને કોઇ ઠેકાણે શરણ નથી, તેનું શરણ પણ આપજ છો. ૭

હે શિવે ! વેદશાસ્ત્રોમાં તથા "પ્રાચિન મહર્ષિઓએ કહ્યા પ્રમાણે

ચક્રો છે. ૩ તથા બિંદુ, અષ્ટદળ, ષોડશદળ, ભૂગૃહના ચાર ખુણા, ને ચાર દ્વાર મળી એકજ, એકંદર બિંદુથી ગણતા થતા ચાર એ શિવચક્રો છે. ૪ આ નવ ચક્રોના, સર્વાશાપૂરક, સર્વ સંમોહન, સર્વ રોગહર, ઇત્યાદિ નવ નામો છે બધાયનો વિસ્તાર કરતા ગૌરવ થવાથી બીજા તંત્રના ગ્રંથોથી જાણી લેવુ. ૫. શિવશક્તિના ચક્રોનો પરસ્પર ઘાટો સંબંધ છે. એક બીજા વિના એક બીજા શૂન્ય ગણાય. તેવુ તો તાંત્રોક્ત પૂજન કરનારા જાણે છે. આમ જાણે તેજ યથાર્થ જાણનારા ગણાય. ૬ હવે બિંદુ ત્રિકોણનો પણ નિત્ય સંબંધ છે. કારણ કે, ત્રિકોણ, શક્તિરૂપ છે. ને બિંદુ, શિવરૂપ છે. ૭ આવા યોગ સારા ગુરૂ પાસેથી જાણ્યા શિવાય કપોળ કલ્પિત જે પૂજન કરે છે. તેથી દેવતાની પ્રસન્નતાને બદલે ઉલટું વિપરીત થાય છે. માટે બરાબર ગુરૂપાસેથી સમજીને કરવુ. પરંતુ આ કંટાળાથી બરાબર ન બને તો કેવળ આ સ્તવરાજના માત્ર પાઠથીજ સર્વ સિદ્ધિ છે માટે આનો પવિત્ર થઇને પાઠ કરવો જેથી ધારેલા તમામ કાર્ય સિદ્ધ થશે. ૮

આપ અધમોદ્ધારિણી પતિતપાવિની તથા રાંકના રક્ષણ કરવામાં દ્રઢ વ્રતવાળા અત્યંત નિરાધાર દીનના પોષક, એવા જો આપ ન હોત તો, અને હે મા ! હું પણ અતિ રંક, મહા પાપી, અધમ, શરણસ્થાન રહિત, અને મોટી પામર પંક્તિમાં મુખ્ય ગણાતો, આવો જો ન હોત તો, આપનું શરણ શું કામ લેત ? અર્થાત્ હું અધમાદિ બતાવેલા દોષોથી ભરપુર છું. અને આપ એવા અધમાદિ તમામ દોષોને નાશ કરવાને સમર્થ છો, માટેજ મેં આપનું શરણ લીધું છે." ૮-૯

વિશ્વના પતિ લોકપાળો જેના ચરણને નમે છે એવા હે પરાંબે ! આ જગતમાં ભુખ તરસથી આકુળ વ્યાકુળ થયેલા બાળકો જેમ પોતાની માને સાદ કરે છે, પણ તે માતા તો ખાવાપીવા આપી બાળકોને માત્ર ભુખ તરસનીજ નિવૃત્તિ કરે છે; અને આપ વિશ્વમાતા તો ખાવાપીવાનું તથા અંતે મોક્ષ આપો છો. તો પછી આપ જ કહો કે, આવા દયાળુ આપને છોડી બીજાને શું કરવા ભજું ? ૧૦

જે માણસને આપનું દ્રઢ અનન્ય શરણ હોય, તો તેને, કદાચ જો આખું બ્રહ્માંડ પ્રતિકુળ થાય તોપણ તેના એક વાળનો અગ્ર ભાગ પણ છેદાતો નથી, અર્થાત્ વાંકોવાળ થતો નથી. એતો આશ્ચર્ય સાથે નિર્વિવાદ છે. હે મા ! એ બાબતનો તો મને પૂર્ણ અનુભવ થયો છે. ૧૧

" પ્રણવ સાથે બાળામંત્રના મહિમાનું વર્ણન. "

મંત્રના ભજનની સિદ્ધિ માટે રહેલો આદિ જે " ઓંકાર " એ બ્રહ્મપદ છે તેમ વેદો કહે છે, તે પ્રણવને મોક્ષની ઇચ્છાવાળા ને કામાદિક શત્રુઓથી રહિત એવા સંન્યાસીઓ હમેશાં જપે છે. ૧૨

" ઓંકાર " કેવો છે કે અ, ઉ, મ, ત્રણ અક્ષરપર અત્યંત શોભતી જે અર્ધ માત્રા, અને તેનાપર બિંદુથી સુશોભિત અદ્વિતીય અક્ષર છે. હે મા ! એ " ઓંકાર "ને આખા વિશ્વનું મૂળ કારણ ને બ્રહ્માત્મક, પરાંબા, તથા પરશિવ,નું મૂળ સ્વરૂપ કહે છે. ૧૩

હવે " ઓંકાર " ઉપર રહેલા અર્ધમાત્રા તથા બિંદુ એ બેનું ઐક્ય છે, અને તે નિત્ય છે. આવા તત્ત્વના વિચારથી અવિદ્યાજન્ય

મળ જેના દૂર થયા છે, ને બ્રહ્માદિક, ઈંદ્રાદિકના વૈભવો જેમને તુચ્છ મનાયેલા છે, અને આત્માના નિત્ય સુખમાં એકરૂપ થયેલા મહાત્માઓ આ "ઓંકાર"નું ચિંતવન નિરંતર કર્યાજ કરે છે. ૧૪

"ઓંકાર" બ્રહ્મનું પરસ્વરૂપ છે અને "હ્રીંકાર" ચિતિ શક્તિનું પરસ્વરૂપ છે. તો "ઓંકાર" અને "હ્રીંકાર" એ; બેમાં જરાપણ ભેદ નથી, એકજ તત્ત્વ છે. જેમ શક્તિ અને શક્તિમાન્ ! જેમ અગ્નિ અને તેની દાહકશક્તિ; તેવીજ રીતે "ઓંકાર"ને તથા "હ્રીંકાર"ને વેદની શ્રુતિઓ પ્રમાણ કરે છે. ૧૫

હે મા ! "ઓંકાર" તથા હ્રીંકાર" તેમાં એક અણુ પણ ભેદ નથી, એકજ છે. અને બન્નેનું એકજ ફળ છે. ને તે "ઓંકાર" તથા "હ્રીંકાર" એ આપનું ઉત્તમ દૈવત છે. અધિકારી મહાત્માઓ તેનો સતત જપ કરવાથી આપ બ્રહ્મમયીની સાથે જરૂર સાયુજ્ય મુક્તિ પામે છે.

આ પ્રકારના તત્ત્વને તત્ત્વ જાણનારા મહાત્માઓજ જાણે છે. ૧૬

હે શિવે ! આપના જે બીજો છે, જેવા કે વાગ્બીજ, કામરાજ બીજ, શક્તિબીજ, વિગેરે, તેમાંથી જુદા જુદા એકેકા બીજોનાં જપ કરનારને પણ ડગલે ડગલે મનોવાંછિત સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે તેમ મહાત્માઓ કહે છે. તોપણ હે શિવે ! આપનાં એકેકાં બીજના મહિમાનો સશાસ્ત્ર વર્ણન કરવાને તો બ્રહ્માદિક પણ સમર્થ નથી. ૧૭

હે જગદંબ ! એક બ્રાહ્મણનો સત્યતપા નામનો દીકરો વનમાં રહેતો હતો, અને તે મહા મૂર્ખ હતો. કોઇ વખત વનમાં એક પારધિના બાણથી વિંધાએલો વરાહ(ભૂંડ)તેના આશ્રમમાં પારાધના ભયથી આવેલો પાછળથી તેના પગલે પગલે આવેલા પારધિએ આવી કહ્યું કે હે બ્રાહ્મણ! તારા આશ્રમમાં માહરો ભક્ષ જે વરાહ તે આવેલો છે તે,મને આપ, તે સમયે આ બ્રાહ્મણને તે વરાહની અતિ દયા આવવાથી મુખમાંથી આકસ્માત્ બિંદુ વિનાના વાગ્બીજનો ઐ, ઐ, આવો ઉચ્ચાર થવાથી, તરતજ આપ પ્રસન્ન થયા, અને બુદ્ધિરૂપે થઇને આપે

એવો જવાબ અપાવ્યો કે, જે ઇંદ્રિયે તારા વરાહને દીઠો હશે, તેને બોલવાની શક્તિ નથી; અને જે ઇંદ્રિયને બોલવાની શક્તિ છે તેને જોવાની શક્તિ નથી, માટે શું કહું ? આ સાંભળી આ ગાંડો છે એમ માની પારધિ પાછો ગયો, અને તેના સત્યવૃતની આપે ટેક રખાવી, અને વરાહનો પણ જીવ બચાવ્યો; વળી તે મહા જડ હતો તેને પણ કેવળ બિંદુરહિત વાગ્બીજના ઉચ્ચારથીજ, તમામ જડત્વદોષ દૂર કરીને મોટા પંડિતોની પંક્તિમાં અગ્રગણ્ય કર્યો. ધન્ય છે આપના બીજના પ્રભાવને ! ૧૮

હે જનનિ ! બિંદુ વિનાના આપના વાગ્બીજનો ઉચ્ચાર કરવાથી મહાજડ હતો, તોપણ સમર્થ પંડિત શિરોમણિ થયો. તો પછી બિંદુ સાથે વાગ્બીજનો જપ આપના ચરણમાં નિષ્ઠા રાખી નિરંતર જે કરે છે, તેઓ કદાચ સ્વપ્નાવસ્થામાં પણ શુદ્ધ ઉચ્ચાર ન કરી શકતા હોય તો જાગ્રતમાં તો ક્યાંથીજ કરી શકે ? એવા મનુષ્યો પણ ઉક્ત વાગ્-બીજનો જપ કરવાથી તરતજ બ્રહસ્પતિ તુલ્ય થાય છે. અહાહા ! કેટલું બધું આશ્ચર્ય ? ૧૯

હવે કામરાજબીજનો મહિમા વર્ણવતાં કહું છું કે, હે જનનિ ! સૂર્યવંશના ધ્રુવસંધ રાજાનો પુત્ર, નામે સુદર્શન, તેનો બાપ વનમાં સિંહના પંજામાં આવ્યાથી પંચત્વને પામ્યા બાદ, સુદર્શનનો ઓરમાન ભાઇ નાનો હતો, તેનો માતામહ. યુધાજીત નામનો અતિ ક્રૂર શઠ, ને ઉજ્જન નગરીનો મોટો રાજા હતો. તેણે તર્તજ ત્યાં આવી પોતાના દૌહીત્રને રાજ્યગાદી આપવી, ને સુદર્શન જે રાજાનો જ્યેષ્ઠપુત્ર, અને તેની મા, તેઓને કેદ કરવાં. આવા છુપા સમાચાર મળતાંજ, યુધાજીતના ત્રાસથી ખાનગી રીતે આ રાજમાતા જે સુદર્શનની મા, તે પોતાના પાંચ વર્ષના બાળક સુદર્શનને લઇ, બીજો સાથે એક જનાનખાનાનો નોકર વૃદ્ધ કલીબ (નાજર) ને લઇને અયોધ્યા છોડી વનમાં ગયા. ત્યાં ભારદ્વાજના આશ્રમમાં રાજ્યથી ભ્રષ્ટ થયેલા ત્રણે જણાઓએ ઘણાં વર્ષસુધી વાસ કર્યો. ૨૦

હવે વનમાં રહેલી સુદર્શનની માતા કોઇ કોઇ વખત કામના

પ્રસંગે પેલો વૃદ્ધ જે સાથે છે તેને કલીબ, કલીબ, એમ કહીને બોલાવતી હતી. આ વખતે સુદર્શન પણ બાળકદશામાં હોઈ પુરૂં બોલતાં પણ આવડતું નહોતું; જેથી પોતે પણ માતાનાં આવાં વચનો સાંભળી કલીબ એમ પુરૂં ન આવડે તેથી કેવળ " કલી " " કલી " કર્યા કરતો. આદ્યબિંદુરહીત, કામરાજબીજનો જપ કરતો. ૨૧

હે જગત્જનનિ ! એ ધ્રુવસંધિરાજાના પુત્ર સુદર્શને આપનાં બિંદુરહીત કામરાજબીજનો જપ કર્યો. તથાપિ આપની અનવધિ કૃપાથી ઐહિક તમામ ભોગ ઐશ્વર્યને પામ્યો; અને જે દેવતાઓને પણ દુર્લભ છે તેવા આપનાં પ્રત્યક્ષ દર્શન પણ થયાં. ૨૨

હે નારાયણિ ! ત્યારબાદ કાશીનગરીનો સુબાહુ નામનો રાજા તેની દીકરી ચંદ્રસમાન મુખવાળી નામે શશિકળા તેને આપે સ્વપ્નામાં કહ્યું કે તારો બાપ તારા માટે સ્વયંવર કરે છે. અને તેમાં હજારો રાજાઓ ભેગા થશે, પણ મારો કૃપાપાત્ર ધ્રુવસધી રાજાનો પુત્ર સુદર્શન, તેને વનમાંથી હું અહીં મોકલું છું, તો બીજા રાજાઓને છોડી તું તેને જ વરજે, તું પણ મારી કૃપાપાત્ર છું, માટે આમ કરવાથી તમારા બન્નેનુ અલૌકિક હિત થશે. આવાં આપનાં વચનોને માન્ય આપી શશિકળા પણ કાશી નગરીમાં સ્વયંવર માટે આવેલા હજારો રાજાઓનો ત્યાગ કરી પોતાના માતા પિતાનાં વચનોનો પણ અનાદર કરી, આપની પ્રેરણાથી ત્યાં આવેલા સુદર્શનનેજ વરી. ૨૩

કાશીરાજા સુબાહુએ પોતાની એકજ એક દીકરીને ઘણો કરી આવર કર્યો, અને જમાઇને પણ સવિનય સારા પોષાક વીગેરેથી પ્રસન્નતા પૂર્વક પૂજન કર્યા બાદ, પુષ્પવયમાં આવેલ, અને આપના નિર્દેશથી પોતાની રાજ્યધાનિ અયોધ્યામાં જવાની ઇચ્છાથી પોતાની ભાર્યા શશિકળા તથા કેટલાક સસરા તરફથી મળેલા માણસોને લઇને નીકળેલો સુદર્શન તેને રસ્તામાં સ્વય વરમાં આવેલા રાજાઓ પૈકી કોઇને શશિકલા ન વરી, ને છુપીરીતે સુદર્શનને વરી, એ રૂપી થયેલું અપમાન તેના વૈરભાવનો બદલો વાળવા માટે પહેલાંનોજ શત્રુ જે યુધાજીત તે કેટલાક તેના પક્ષના રાજાઓની મદદ લઇને રસ્તો રોકીને, સુદ-

ર્શનનો ઘાત કરવાને ઘણું સૈન્ય લઇને રહેલો હતો. ૨૪

દુષ્ટ યુધાજીતની પક્ષ કરનારા બીજા રાજાઓ પણ પોતપોતાના બળ પરાક્રમના લીધે ઉદ્ધત થયેલા ત્યાં આવ્યા ને તે રાજાઓ સાથે સુદર્શનનું ભયાનક યુદ્ધ થયું.૨૫

ઘોડા, હાથી, સારા રથો, પેદળ, ચાર પ્રકારના સૈનિકોના નાનાવિધ અસ્ત્ર શસ્ત્રના સમૂહથી રાજાઓ લડતા હતા. ઘોર રણસંગ્રામમાં શત્રુઓના ઘણા બાણ, હથીઆરોથી ઢંકાઇ ગયેલો ને થોડા માણસવાળો સુદર્શન ગભરાઇ ગયો. ને તે બિચારો આપનો ભક્ત હતો. તેણે આવા સંકટસમયે હે ભગવતિ ! આપ પરદેવતાને યાદ કર્યાં. ૨૬

હે લલિતે ! સ્મરણ કરતાં માત્રમાંજ અચિંત્ય છો છતાં, આપ પોતાના ભક્તની રક્ષા કરવા માટે તે યુદ્ધમાં આકાશમાર્ગે પ્રત્યક્ષ થઇને પધાર્યાં, ને આપે "હુમ્" એવો ઘોરશબ્દ કર્યો. તે શબ્દ સાંભળતાંજ ખરો શત્રુ જે યુધાજીત હતો, તેતો તરતજ બળીને ભસ્મ થયો. આ બનાવ જોઇ, તથા આપનુ સિહારૂઢ ભયાનક સ્વરૂપ જોઇ બીજા એની પક્ષ કરીને જે રાજાઓ આવ્યા હતા, તેઓ જીવ લઇને નાશી ગયા. ૨૭

હે ભગવતિ ! આપે આ વિષમશત્રુના ભયથી બચાવેલો સુદર્શન પ્રસન્ન થઇને પોતાની અયોધ્યા પ્રતિ ગયો. ને પોતાની પર પરાગત, રાજ્યધાનીમાં જાણે બીજો ઇદ્રજ હોય નહીશુ ? એમ, આ સમગ્ર પૃથ્વિનો એક છત્રધર ચક્રવર્તિ મહારાજાધિરાજ થયો, ને સ્વજનથી પણ યુક્ત થયો. હે અંબે ! આપની કૃપા રંકને પણ દેવતાના રાજા સમાન બનાવે છે. ૨૮

હે મા ! બિંદુરહિત કામરાજબીજનો જપ કર્યો છતાં, રાજ્યભ્રષ્ટ થયેલો રંક શુદર્શનને ચક્રવર્તિ બનાવ્યો. તો પછી વિધિસહિત બિંદુયુક્ત આપના કામરાજબીજને નિરંતર જપનારા મનુષ્યોને આ ચૌદ બ્રહ્માંડમાં કોઇપણ સિદ્ધિ દૂર નથી, તે ચોકસ છે, ને તેમાં ઘણાં શાસ્ત્રોનાં વચનોનાં પ્રમાણ છે.

હે જનનિ ! આપનો કરૂણાપ્રસાદ મનુષ્યોને શું શું નથી આપી શકતો ? તમામ સર્વેષ્ટ સિદ્ધિપ્રદ છે. ૨૯

હે મા! હવે આપનું શક્તિબીજ, તે ઇચ્છીત સંપત્ સિદ્ધિને આપવાવાળું છે. ને અત્યુગ્ર વિપત્તિને તોડવાવાળું છે. જો અકેકા બીજનો આટલોબધો પ્રભાવ છે, ત્યારે પ્રણવયુક્ત ત્રણ બીજની સાથે રહેલો જે આપનો બીજત્રયી મંત્ર છે તો સલોમરિતિથી આ બીજત્રયી મંત્રના જપથી સમસ્ત મનોરથોને પ્રાપ્ત થએલા બ્રહ્માદિક દેવતાઓ પણ પોતપોતાના ઉત્તમ અધિકારોને પામ્યા છે, તે ચોકસ છે. જો તે પ્રમાણે ન હોય તો, તેમને આવી લોકપાળ, પદવીઓ કયાંથી મળે ? શક્તિબીજ એ આપનાં બીજત્રયી મંત્રના છેવટના ભાગમાં રહેલું છે.૩૦

હવે ભકતોને ધ્યાનના માટે પગથી આરભી શિરપર્યંત જગદંબાનુ ધ્યાન સ્વરૂપ વર્ણન છે.

હે જગદંબે ! આપના ચરણકમળની આંગળીઓપર રહેલા નખ, તેના તેજનો પુંજ તેમાંથી એક લેશમાત્ર તેજ ઘણી તપશ્ચર્યા કરવાથી આપની કૃપાથી ચંદ્રમાને મળ્યુ. તેથી ચંદ્રમા આખા વિશ્વ વિલાસનું એક મનોહર ભૂષણરૂપ પોતાની આનંદકારી ધવલકાન્તિથી થયો. નહિં તો આટલુ બધું આનંદમય તેજ ચંદ્રમામાં ક્યાંથી હોય ? તો હજારો ચંદ્રમા જેવા તેજસ્વીને પણ ઝાંખા કરે તેવા આપના ચરણકમળના નખનુ તેજ છે. ૩૧

હે બાળા ! આપના ચરણકમળના તળીયાંની નીચેની લાલપ, કે જે લાલપ, તેણે મંગળ, નવીન રત્ન, લાલમણિ, પરવાળું, લાલકમળ, ગુલાબ, કસુંબો, જાસૂંદ, એઓની લાલપને ઝાંખા કરેલાં છે, એવી અત્યંત તળીયાની લાલપ જોઇને બીચારા ધ્યાનમગ્ન થયેલા મહાત્માઓ અપૂર્વ આનંદ પામે છે. ૩૨

હે અદ્રિકન્યે ! સાલોકયાદિ ચાર પ્રકારની મુક્તિનું કારણ ને સંસારસિંધુમાં પડેલા જીવોને તરવાનુ વહાણ, એવું આપનું ચરણ કમળ, તેને અજાણતાં, જો ધ્યાન કર્યું હોય, તોપણ ફરીથી, આ સંસારમાં માતાના ગર્ભમાં આવવું પડતું નથી. તો પછી શ્રદ્ધાથી જાણીને

ધ્યાન કરવાથી, જે ફળ થતું હશે, તેને કહેવાને કોઇ શક્તિમાન નથી. ૩૩

હે મા? મહાદુઃખતંત્રમાં રહેલા, પ્રાણીઓના દુઃખ નાશ કરનાર, વળી શરણે આવેલાનું પ્રતિપાલન કરનાર, જગત્‌માં મંગળમય, આપનાં ચરણકમળ, યુગલને એકજવાર હૃદય કમળમાં ધ્યાન કરવાથી વિધિના લખેલા લેખો અવળા હોય તોપણ સવળા થાય તે નિર્વિવાદ છે. ૩૪

હે મા! આપનાં ચરણકમળ યુગલના રસસેવનના, ઉત્સાહિત જેઓ છે, તેઓ કદાપિ મોટા ઇંદ્રાદિક લોકપાળોના વૈભવોને પણ ઇચ્છતા નથી. કારણકે આ રસની આગળ તેઓના વૈભવો હીસાબમાં નથી. જેમકે ભમરાઓ પણ રસથી ભરપુર જો કમળો હોય તો હાથીના મદની તથા શેરડીના રસની ઇચ્છા શું કરવા કરે ? ૩૫

હે ઉમે ! મોટા મહાત્મારૂપી ભમરાઓ અનેક પ્રકારની વિપત્તિથી ભરેલો સંસાર, તેના અગ્નિસમાન ત્રિવિધતાપથી બળતા વિમુખ જીવોને જોઇને, આપના ચરણકમળારૂપ નવીન પલ્લવની, શીતળ છાયાનો નિરંતર આશ્રય કરેછે. જેથી તેમને સંસારાગ્નિ તાપ લાગતો નથી. ૩૬

હે ગિરિજે! આપનાં ચરણ કમળથી વિમુખને વળી હૃદયમાં અનેક પ્રકારના મિથ્યા વિષયોથી બંધાઈ ગયેલાં જીવો, આ દુસ્તર સંસાર–સિંધુને તરી શકતા નથી પણ બીજા આપનાં ચરણકમળને સેવનારા ભક્તજનો, ગાયની ખરી જેટલા ખાબોચીયાંની માફક સુખેથી સંસાર–સિંધુને તરી જાય છે. માટે તેઓ કૃતાર્થ છે. ૩૭

હે, જગદંબ ! આપના પૂજનના અંતે ચરણકમળ કે યંત્રઉપર રહેલા પુષ્પને સંહાર–મુદ્રાથી લઇને જે ભક્તજનો સુઘે છે, તેમના હૃદયમાં જન્મ જન્માંતરનાં કર્મસંસ્કારે પ્રાપ્ત થયેલો પાપરૂપી પર્વત હોય તોપણ ઝપાટાથી નાશ થાય છે, અને તે પરમ પવિત્ર બને છે. અહાહા! તે કેટલું બધુ આશ્ચર્ય ? ૩૮

હે મહેશિ! જે જીવો દુષ્ટ ભાગ્યયુક્ત અનેક પ્રકારનાં દુઃખ દારિદ્રયથી જગત્‌માં ભટકે છે, તેઓને જોઇને મને શંકા થાય છે કે, તે

જીવો એ આગલા જન્મોમાં કદાપિપણ આપના ચરણકમળનું આરાધન કર્યું નથીજ. જો કર્યું હોય તો તેમની આ દશા ન થાય, તે નિર્વિવાદ છે. "નારાધિતા પૂર્વભવે ભવાની, તેમ માનું છું. ૩૯

હે મા! જયાંસુધી જે મનુષ્યોને વજ્ર, અંકુશ, ગોપદ, કળશ, રેખા આદિ ચિન્હોથી યુક્ત એવા આપના ચરણકમળની પ્રાપ્તિ થતી નથી, અર્થાત્–આપનાં ચરણકમળનુ ભજન કરતો નથી ત્યાં સુધી અનેક પ્રકારની દુષ્ટ યોનીઓમાં જન્મ લેવા રૂપી વિપત્તિવાળા સંસાર ચક્રમાં ભટકવું, તેઓનું શાંત થતું નથી, તે ચોકસ છે. ૪૦

હે મા! સંસાર પાર પમાડી સદ્‌મુક્તિ આપનાર જ્ઞાનસ્વરૂપ (વિદ્યા) આપને છોડીને અન્ય પંચ[1] બ્રહ્માતિરિક્ત, ક્ષુદ્રદેવતાઓની ઉપાસના જેઓ કરે છે, તેઓ તો જેમ કલ્પ વૃક્ષને છોડીને, બાવળીયાને સેવનારા હોય તેવા છે. એવા ક્ષુદ્રદેવતાના ઉપાસક જીવો સંસાર બંધનને નિશ્ચયજ પામે છે. હે, નગેશતનયે! એવા ઉપાસકો તો દૈવથી ઠગાયેલાજ છે, એમ માનું છું. ૪૧

હે, ભવાનિ! વેદના પણ ભૂષણરૂપ ઉત્તમ અનુપમ આપના ગુણોનું શ્રવણ કરીને, જેઓનું અંતઃકરણ જરાપણ પીગળતું નથી, તેઓના હૃદયમાં તેમના ખોટા સંસ્કારથી ટાંકણું પણ જેમાં કામ ન કરી શકે, તેવા વિષમ પથરાઓના કઠિન કડાકાઓ વિધિએ ગોઠવ્યા તો નહીં હોય? તેમ શંકા થાય છે. જો એમ ન હોય તો આવા કઠિન હૃદયો તેમનાં હોયજ નહિં. ૪૨

હે પૂજય પદાબ્જે! જે મનુષ્યો વિષયોમાં મોહ વધવાથી ત્રણ લોકને આશ્ચર્યકારક એવા આપના લીલાચરીત્રરૂપી શાસ્ત્રોકત ગુણાનુવાદ સાંભળતા નથી તેમને માટે શંકા થાય છે જે, અરેરે! તેમની શી ગતી થશે? તે હું જાણી શકતો નથી. ૪૩

(ચાલતા વર્ણનમાં પાદાંબુજાષ્ટક.)

---

૧ પંચબ્રહ્મ–એટલે વિશ્નુ–શિવ–દુર્ગા–ગણપતિ–સૂર્ય આ પાંચે એકજ છે, માત્ર નામો જૂદા છે. તે તો ભકતોને ભજનની રૂચિ માટેજ આવો શાસ્રનો સિદ્ધાંત છે.–પણ તેમાં સર્વની ચિતિશક્તિ આપજ છો.

હે જગદંબ! આનંદનું કંદ દિવ્યરસથી ભરપુર સુગંધના લોભીયા ભમરાઓથી ગુંજારવ બની રહેલું, વળી નાના પ્રકારનાં યજન પૂજનમાં નિપુણ દેવતાઓ તથા સિદ્ધોથી સેવાયેલું, આપના ચરણ કમળને મારા હૃદયમાં હમેશાં ધ્યાન કર્યા કરૂં છું. ૪૪

હે જનનિ! જે વખતે દૈવ પણ અવળો થયો હોય, વળી અનંત પ્રકારની દુઃખની દશા આવી હોય, અને લુગડું પણ સગુ ન હોય, વળી સ્વામી, પોતાનો મિત્ર, સગાં, આપ્ત, બધું વીગેરે તમામ લોકોએ તિરસ્કાર કરી ત્યાગ કર્યો હોયને જેને જગતમાં કોઇપણ શરણ ન હોય તે સમયે તેવા મનુષ્યોનું શરણરૂપ આપનું ચરણકમળજ છે. તેવા આપના ચરણ કમળને હું નિરંતર ધ્યાન કરૂં છુ. હે મા! ખરેખર આપ પુરૂષના પીયર છો. સંકટ સમયે જેનું કોઈ ન હોય, ને આપના શરણે આવે તો આપ તેનું પુત્રવત્ પ્રતિપાલન કરો છો. ૪૫

હે ગિરિજે! આ ચૌદ બ્રહ્માંડોની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને નાશ, એ આપનાથીજ થાય છે એમ વેદો કહે છે. એવા આપ સર્વેશ્વરીનું ચરણકમળ કે જેને બ્રહ્મા, શેષ, ઇંદ્રાદિક વિગેરે સતત સેવન કરે છે તેને હું મારા હૃદયમાં હમેશાં ચિંતવન કરૂં છું. ૪૬

હે અંબે! ગંધર્વો, યક્ષો, મનુઓ કિન્નરો, લોકપાલો, વિદ્યાધરો, તથા દેવતાની સ્ત્રીઓ, આ બધાએ પોતાની અભિષ્ટ સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થવા માટે કલ્પવૃક્ષનાં ફુલના સમુહથી ભકિતભાવે પૂજેલું આપનું સુંદર ચરણકમળ; તેનુ હું ધ્યાન કરૂં છુ. ૪૭

હે ભગવતિ! સિદ્ધાંગનાઓથી, કર્પૂર, કેસર, કસ્તૂરી, તથા સૌગંધિક વસ્તુઓના સારથી આધવાસિત થયેલા નિર્મળ તીર્થના જળવડે, અભિસિંચિત ને સમગ્ર રિતિથી સેવિત થયેલું, આપના ચરણસરોજને નિરંતર માહરા ચિત્તમાં ધ્યાન કરૂં છુ. ૪૮

હે જગદંબ! અનેક પ્રકારના માયાના રાગે કરી, જે મનુષ્યોને, કામદેવના વિષમબાણોથી વિંધાયેલા દેહોમાં પડેલા છિદ્રો, તેથી અતિ પરિતાપ ભોગવતા, અર્થાત્ અતિ વિષયવાસનાથી પર દુઃખી, અને જેઓનો વિષયજન્ય પરિતાપ, તે કોઇપણ ઔષધથી શાંત ન થતો હોય

તો, તેને માટે આપના ચરણ કમળનું ધ્યાન, એ અદ્વિતીય, એટલે એના જેવુ બીજું કોઇ પણ ઔષધ છેજ નહિં, તેવું શાંતિપ્રદ છે. તેવા ચરણારવિંદને હું ધ્યાન કરૂં છું. ૪૯

હે, ભગવતિ ! સંસારસિંધુ તરવામાં તો પવિત્ર વહાણરૂપ, તથા તીર્થરૂપ ને બ્રહ્મા, વિષ્ણુ વિગેરે દેવતાઓને શરણરૂપ, ભકતજનોની પીડા નાશ કરવાવાળું, ને વિપત્તિમાં બંધુ સમાન, અભિષ્ટસિદ્ધિને દેવાવાળુ, ને પાપી, શઠ, એવા ધૂતારાઓને દુ:ખદાયક, આપના ચરણકમળનું હું ધ્યાન કરૂ છું. ૫૦

હે મા ! આપના આશ્રિત મનુષ્યોનું તો કલ્પવૃક્ષ, ને નાના પ્રકારના રોગ દુ:ખથી ઘેરાએલા, શરણાગત મનુષ્યોને રોગ દુખનુ શાંતિ કરનાર, ને સારા સદ્દગુણભૂષિત મનુષ્યોનું કલ્યાણ કરનાર પ્રણતજનપાલક એવા આપના ચરણકમળને ધ્યાન કરૂ છું. ૫૧

(પાદાંબુજાષ્ટક પુરૂ થયુ.)

હે ચંડિ ! નાના પ્રકારના ચિત્રવિચિત્ર એવા નવીન હીરાઓ, પદ્મરાગમણિ, ગોમેદમણિ, નીલમણિ, રત્નોથી બનાવેલા, ને પોતાની દિવ્યકાંતિથી સૂર્યની કાંતિને પણ તિરસ્કાર કરવાવાળા, ને ખણખણાટ કરતી સુવર્ણની ઘુઘરીઓવાળા, ઝાંઝરોથી સુશોભિત એવું, ને સંસારમા વારવાર થતા ભ્રમણના ભયનુ નાશ કરવાવાળું, આપનાં બે ગુલ્ફ(ઘુટિ)નુ યુગલ, તેને એકાંતમાં બેશીને ભકતજનો પોતાના હૃદયગુફામાં, જો ધ્યાન કરે છે તો તેઓના ઘણા વખતના એકઠાં થયેલાં પાપો, તત્કાળ નાશ થાય છે ને તે પવિત્ર થાય છે. પર–પ૩

હે જનનિ ! પોતાના પીઠના વિષે, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, રૂદ્ર, ઇશ્વર, સદાશિવ, આ[1] પાંચ મહાપ્રેતો તંત્રશાસ્ત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે છે. તે પ્રેતરૂપિ પલંગપર હર્ષથી બીરાજતું ને અનંગ કુસુમા, અનંગમેખલા,

૧ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે એ પાચે જગતના અધિષ્ટાત ઓ છે. પણ આપ ચિતિ શક્તિ રૂપે અંદર બીરાજો ત્યાં સુધી જો આપની ચિતિ શક્તિ લઈ લ્યો તો પ્રેત રૂપજ એટલે શબ સમાન છે એ એનુ તાત્પર્ય છે. અર્થાત્ આપજ સર્વના નિયંત્રી છો.

આદિ અષ્ટ સખીઓથી સેવાતું, ને જેના આગળ હાથીની સુંઢની ઉપમા પણ તુચ્છ છે તેવું, આપનું જાનુયુગલને જે ભકતજનો, પોતાના સ્વચ્છ હૃદયમાં જો ધ્યાન કરે તો વિષયાદિક રાગો, જેમ સૂર્યના ઉદયથી ગાઢ અંધકાર નાશ પામે તેમ તત્કાળ નાશ પામે છે. ૫૪–૫૫

હે મહેશિ! કેશરીસિંહનાપર બીરાજતુ, ને કેળના સ્તંભના મદમાનને હરવાવાળુ સુંદર વસ્ત્રથી વિભૂષિત, ને સુવર્ણની મેખલાથી, તથા અર્થસિદ્ધિથી સંયુકત, કટિતટ સાથે શોભતું આપનું ઉરૂ યુગલ, તેને સંસારસમુદ્ર તરવામાં ઉત્સાહિત, ને વિશુદ્ધ આચરણવાળા ભક્તજનો પોતાની ચિત્ત ગુફામાં ધ્યાન કરીને અવિદ્યા, અસ્મિતા, રાગ, દ્વેષ, અભિનિવેષ, વિગેરેની દુષ્ટ વાસનાના તરંગોથી થતા સંસારના અનંત દુઃખસમુહને ત્યાગ કરી આપના ઉત્તમધામમાં જાય છે, એવા આપનાં ઉરૂયુગલનું ભકતજનો ધ્યાન કરે છે. ૫૬-૫૭

હે મા! ધ્યાન કરનારા સંતપુરૂષો અમૃતથી ભરપુર જાણે કૂપ હોય નહિ શું? તેવા આપના નાભિસ્થાનને ધ્યાન કરીને પુણ્ય પ્રાપ્ત કરે છે તેથી દુષ્ટ કાલજન્ય, ભયસમૂહને નાશ કરીને અવિદ્યાજન્ય ખોટા વિષયાદિક સુખને ચિત્તમાંથી બહાર ફેંકી દે છે, કે જે દુઃખરૂપજ છે. ૫૮

હે ગૌરિ! જે આપના ઉદરને વિષે અનંતકોટિ બ્રહ્માંડો વસે છે, તે ઉદર ઉપર બહાર ત્રિવલિ શોભે છે, તે ત્રિવલિ મુકિતસ્થાનપર ચડવાને માટે, ત્રણ ગુણો, જે સત્વ, રજ, તમ તે રૂપી ત્રણ પગથીયાં હોય નહિં શું? કારણ કે ત્રણ ગુણથી પર જ્યારે થાય ત્યારે આપનાં મહા કારણસ્વરૂપને પ્રાપ્ત થાય. માટે જે ત્રિવલિ, તે, ત્રણ ગુણોથી પર થવાને સારૂ ભકતજનો માટે એક સીઢીજ છે. એવા આપના ઉદરનુ ભકતજનો ધ્યાન કરે છે. ૫૯

હે મા! ઉત્તમ વસ્ત્રોથી આચ્છાદિત આપનુ વક્ષસ્થળ, તે જેટલા જગતમાં ચૈતન્ય પ્રાણીઓ તેઓનું આદયસ્થાન છે, તેમ વેદની શ્રુતિઓ કહે છે. વળી નેત્રને ધ્યાન કરવાથી આનંદમય, વળી કીમતી, પ્રાલંબિકાદિ, મણિમુકતાના ઘણા હારોથી મનોહર, તથા એકાવલી

હારમાં બે બાજુના સરલમધ્યે બહુ કીમતી ગુચ્છથી શોભીતું તથા દેદીપ્યમાન હીરા, મણિ, મોતિ, રત્નોથી બનેલા, સુંદર કંઠના ભૂષણોથી શોભતું, ને પોતાની ઉત્તમ આકૃતિથી શંખની શોભાને તિરસ્કાર કરનારૂ કંઠસ્થાન, તે ઉપર બતાવેલા આપનું વક્ષસ્થળ, તથા કંઠસ્થાનનું ધ્યાન હૃદયમાં કરીને ભકતજનો દિવ્યપદને પામે છે. ૬૦-૬૧

હે જનનિ ! તલવાર, ત્રિશૂલ, ગદા, ચક્ર, ઢાલ, શકિત, બાણ, ધનુષ, તોમર, ભાલું વિગેરે દિવ્ય હથિઆરોને ધારણ કરનારા ને બાજુબંધને કંકણથી યુકત કલ્યાણ કરવાવાળા, એવા આપના સહસ્ત્ર હાથના ધ્યાનથી, સત્પુરૂષો સંસારજન્ય વિપત્તિઓને તરી જાય છે. ૬૨

હે મા ! ગુલાબની કાંતી જેની આગળ તુચ્છ છે તથા કોમળ આંગળીઓમા શ્રેષ્ટ હીરાજડીત વીંટીઓથી પ્રકાશિત ઝગઝગાટ થતું, ને આંગળીઓપર રહેલા તેજસ્વી નખોની કાંતિની છટાથી મનોહર, એવા આપના હાથનાં તળીયાંને ધ્યાનમાં લઈ, ભકતજનો ઇચ્છિત સિદ્ધિને પામે છે. ૬૩

હે, જનનિ ! ધ્યાન કરવા યોગ્ય સ્થાન મુખ, તેમાં મંદ હાસ્યામૃત શોભાથી આલ્હાદકારક બિંબ (ઘોલા) ના સરખા લાલ અધરોષ્ટ પત્રથી શોભતું, વળી, મુખની અંદરના ભાગમાં મોગરાનો કળીઓને લોભાવતી સુંદર દાત પંકિતથી શોભતું, અલંકાર યુકત, તલના ફુલ જેવી નાસિકાથો યુકત, તથા શ્રેષ્ટ ગાલના કોમળ શુભ્ર કિરણોથી અતિગૌર, વળી સંસારશોકને તો નાશ કરવામાં અતિ ઔષધરૂપ રૂડા બે કાનોમાં શોભતા, મણિજડીત અકોટાથી. મનોહર બેઉ કર્ણયુક્ત, તથા ભક્તજનોના અધ્યાત્મ, અધિભુત, અધિદૈવ, એવા ત્રિવિધતાપને હરનાર, નેત્રોમાં, અંજન કજ્જૈળથી સ્વચ્છ કીકીઓવાળું, ખંજન પક્ષી, તથા માંછલાના વક્રપણાનાંમાનને હરનાર પોતાના કટાક્ષ ભંગના પાતથી ભક્તજનોના જન્મ મરણને નાશ કરનાર, નેત્રોથી શોભતું વળી મદયુક્ત કામદેવના બાણને પણ મોહપમાડવા માટે અર્ધચંદ્રાકાર ઉત્તમ ભ્રકુટીને ધારણ કરનારૂં; આપની દૃષ્ટિરૂપી અમૃતઝરા વિષે, નિત્ય સ્નાન કરનાર ભકતજનો, સાલોકયાદિક વિગેરે, ચાર મુકિત-

ઓનો અનુભવ લે છે તેવું, વળી કસ્તૂરી વિગેરે, સુગંધદ્રવ્યોથી સ્વચ્છ કરેલી, પત્રરેખાઓના સૌંદર્યનુ અતિશય, તેથી રચાયેલ એક સમગ્ર કારીગરીના તત્રરૂપ, ને શિરોભાગમાં રહેલ ચંદ્રજ્યોત્સ્નાની આલ્હાદતાથી ભકતજનોના જન્મમરણરૂપ પરિતાપને શાંત કરનાર લલાટથી શોભતું, તથા નાના પ્રકારના સુગંધિ તૈલની વાસથી બહેકતો, અને સુગંધના લોભિ ભમરાઓથી આજુબાજુ સેવાતો, ને જોતાં વેંતજ આત્માના અતિશય સુખને ધારણ કરનાર, એવી સેંથાના માર્ગમાં રચેલી સિંદૂરની રચનાથી શોભતો કેશપાશ તેથીયુકત, વળી તે સ્થાનમાં દેવતાઓના કલ્પવૃક્ષના પુલની માળાને શિરપર વેષ્ટન કરવાથી, સુંદર નાગપાશ જેમાં બનેલો છે, તેવા બાંધેલ અંબોડાનું, ક્ષણે ક્ષણે ધ્યાન કરવાથી ભકતજનો કૃતાર્થ થાય છે, અર્થાત્ સુંદર નાગપાશ સાથે, અંબોડો શિર પર શોભે છે એવું, વળી નીલમણિ તથા હીરાઓથી જડિત, સોનાનો મુગટ, કે જે શિરપર પ્રકાશીત ચંદ્રના કિરણોથી અતિ દેદીપ્યમાન ને શ્રેષ્ટ મસ્તક ઉપર ધારણ કરેલ, તેને હૃદયમાં ધ્યાન કરે તો, ધ્યાનાગ્નિથી, પાપને ભસ્મ કરી પવિત્ર થયેલા ભકતજનો આત્માના ઉત્તમ સુખને ભોગવે છે; એવા શિરોમુગટયુકત, હે મા! આવું લાવણ્યનું ધામ અત્યંત આલ્હાદ કારક, વળી જેની ઉપમાને જગતમાં કોઇ પદાર્થ પામી શકતું નથી, એવા આપના મુખારવિંદના ધ્યાન કરવાથી, ભકતજનો, જગતમાં ધન્ય ધન્ય થાય છે. ૬૪- ૬૫, ૬૬, ૬૭, ૬૮, ૬૯, ૭૦, ૭૧, ૭૨, ૭૩.

હે, જનનિ! પડો પાંદડીના સુગંધ ચૂર્ણથી અત્યંત સુવાસિત કરેલું, શુશોભિત અમુલ્ય વસ્ત્ર (સાડી) થી શોભતુ, પાદથી શિર પર્યંત આપનુ ઉત્તમ ધ્યાન કરવા યોગ્ય શરીરને જોઇને કામદેવની સ્ત્રી રતિ પણ મોહ પામે છે. એવા આપના શરીર યષ્ટિના દર્શન તો સત્-પુરૂષ ભકત જનોને સુલભ છે અને અભકતો ને દુર્લભ છે. ૭૪

હે, મા! સર્વાંગ સુંદર અલૌકિક અદ્વિતીય બ્રહ્મમય, સગુણ, નિર્ગુણ (તેજોમય) અવિનાશી દોષરહિત, મળરહિત, અવિદ્યાના કાર્યોથી પર, સર્વ શ્રેષ્ટ, (તત્ત્વમસિ) તત્ત્વમસિ એટલે જ્ઞાને કરી જીવ

પોતાની બહુ કાલાર્જિત, અહંભાવ ભ્રાંતિ ભૂલી (તત્પદ) બ્રહ્મપદને પ્રાપ્ત થાય છે, તેવુંજ બ્રહ્મમય, આનંદમય, એવું આપનું અનિર્વચનીય, અતકર્ય સ્વરૂપ છે. ૭૬.

સમગ્રલોક જેને નમસ્કાર કરે છે, તેવા હે ભગવતિ! આપના આ પ્રકારના સગુણ સ્વરૂપને એકાંતમાં બેસી નિરંતર ધ્યાન કરે છે તો ધ્યાનમાં આરૂઢ થયેલા ભકતજનો નિર્મળ થઇ સંસારના પારને પામી જાય છે, તે નિઃસંશય છે. હે અંબે! આપ પરમ દયાળુ છો. ૭૫.

આવી રિતે ધ્યાન કરી જગદંબા પાસે ભક્તજન કાંઇક પ્રાર્થના પૂર્વક યાચના કરે છે.

પરસ્પર ભેદ બુદ્ધિથી કલેશ કરવા વાળાને નાના પ્રકારના વિતંડાવાદમાં કુશળ, મિથ્યા અભિમાનીઓ, એવાને વળી આપના ચરણકમળને કોઈ દહાડો ધ્યાન નથી કરતા, તેવા દુર્જનોના મને કોઇ દિવસ દર્શન પણ નહિં થશો ૭૬.

હે મા! ભૂત, ભવિષ્ય, વર્તમાન તથા પ્રાતઃકાળ, મધ્યાન્હ, સાયંકાળ, ત્રણે કાળમાં આપનું મુકિત આપનાર નામ કદાપિ લેતા નથી, ને, મહા અસુર ધર્મને અનુસરવાવાળા ખોટા આચરણવાળ, મિથ્યા અન્ય પામર જીવોને દુઃખ દેવાનેજ ઇચ્છા રાખનારા, એવા ખળ ભુજંગ સમાન જીવોનો મને કોઇ દહાડો સમાગમ ન થાય તેવી દયા કરજો. ૭૭.

હે, અંબે! લાવણ્ય-રૂપ, દયાથી ભરપૂર, આપની સુંદર પ્રતિમાઓને કોઇ દિવસ નહિં નિરખવાવાળા, કાલનો ભય થાય તથાપિ, આપનું આરાધન નહિં કરનારા મૂઢ પાપી જીવોનો સ્વપ્નામાં પણ મને દેખાવ ન થશો. ૭૮.

હે, ભવાનિ! પૂર્વનાં કાંઈક પુણ્યથી દ્રવ્યવાન સશકત હોય છતાં પણ આપનું યજન નથી કરતાં, ને પાપોથી ઉદર ભરવાને માટે અતિ નીચ કર્મને કરવાવાળા, ને છેવટે હાય હાય કરી કાળનો કોળીઓ થનારા, જે પાપીઓ તેમનો સંગતો મને કોઈ દહાડો ન થશો, તેવી દયા કરજો મા? ૭૯

હે, મૃડાનિ ! વિદ્યા, ધન, કુટુંબ, રૂપ, ગુણ એમનાં અભિમાન-વાળા, આપનાં ચરણુકમળને નમસ્કાર નથી કરતા જે, નાશવંત શરીરના મિથ્યા ભોગવિલાસને માટે, છળ, કપટ, ચોરી વીગેરે કરી, પારકા ધનથી પુષ્ટ રહેનારા આવા કેવળ પેટભરાજીવોના દર્શન પણ મને ન થશો. ૮૦

હે ભવાનિ ! વળી કેટલાક તો મોઢે મીઠા, અંદર ઝેરના ભરેલા, અત્યંત ખુની પિશાચ જેવા, અનાચારી, બહારથી આસ્તિકનો ડોળ જણાવનારા, ને અંતરમાં તદન નાસ્તિક, વળી કપટજાળ રચી ઠગાઈ કરી, ભોળા જીવોને ફસાવનારા, તેમનાં પણ મને કદિ દર્શન ન કરાવશો. ૮૧

હે, ભગવતિ ! અજ્ઞાનથી જડબુદ્ધિવાળા, જગતના ઇષ્ટ જે પંચ બ્રહ્મ, વિશ્નુ શિવ, ગણપતી અને દુર્ગા, આ પાંચે એકજ છે છતાં, ભકતોને ભજન કરવાની રૂચિને માટે આવાં પાંચ નામવાળાં પાંચ સ્વરૂપ છે. વસ્તુતઃ એકજ છે. આવું નહિં સમજનારા મિથ્યા દુરાગ્રહથી એક બીજા પરસ્પરની મોટાઇ માની, અન્યોન્ય નિંદા કરવા વાળા, શાસ્ત્રના ખરા તત્ત્વને નહિં સમજવાવાળા, ને ભેદબુદ્ધિ માનવા વાળા, દુરાગ્રહી પાપીઓનાં પણ મને દર્શન ન થાય તેમ કરજો. ૮૨

હે, જગદંબ ! વેદની શ્રુતિઓના તત્ત્વાર્થને નહિં જાણનારા, વેદ વિરૂદ્ધ બોલનારા, અને આચરણ કરનારા વિમુખો, જેમકે (ચાર્વાક) એ દર્શનવાળા નાસ્તિક છે. ઇશ્વરનું અસ્તિત્વ માનતા નથી. ને ભાટ્ટ મતવાળા પણ તેઓને અનુસરતા પણ થોડા ફેરવાળા છે. પણ નાસ્તિકજ. જૈનસિદ્ધાંત પણ કેવળ કર્મપ્રધાન માનવાવાળો છે. તથા પરમેશ્વરના રામકૃષ્ણાદિક અવતારોમાં ઇશ્વરત્વ નથી માનતા. વળી કહે છે કે કૃષ્ણ તો અમુક નાર્કીમાં છે. એ આદિ વેદ વિરૂદ્ધજ બોલનારા તથા વર્તનારા આપના સ્વરૂપને નથી જાણતા, તેવા શઠ નાસ્તિકોનો સમાગમ તો, મને કયારે પણ ન થશો ૮૬

હે, મા ! નાસ્તિકતા, દંભ, કલિદોષ, એ આદિથી રહિત, ને રૂડાં વેદ, શાસ્ત્ર, પુરાણ, સ્મૃતિ વિગેરેનો આશ્રય કરનારા, તથા આપને

વિષે પૂર્ણ શ્રદ્ધાવાળા, શ્રુતિ, સ્મૃતિ પ્રતિપાદિત્ વર્ણાશ્રમ ધર્મના આચરણમાં આદરવાળા, આવા જીવોના તો, હે મહેશિ ! મને નિરંતર દર્શન થશો. ૮૪

હે, ઉમે ! અંતર્ગત અજ્ઞાન અંધકારને નાશ કરનાર સૂર્ય સદૃશ, વેદાંત, સાંખ્ય, યોગ, તંત્રાદિક શાસ્ત્રોનું રહસ્ય ગુરૂ પાસેથી બરાબર સમજીને તે પ્રમાણે વર્તનારા પાખંડધર્મથી વિમુખ, ધર્મશાસ્ત્રના સારને સમજવાવાળા, એવાનો સમાગમ તો મને હમેશાં થજો, તેવી મારી આપ પાસે પ્રાર્થના છે. ૮૫

હે, શિવે ! નાના પ્રકારના ઉપચારોથી વેદોક્ત અથવા તાંત્રોક્ત, આપના નિત્યાર્ચન યજનમાં નિપુણ, વળી પોતાના વર્ણાશ્રમ પરત્વ સદાચાર ધર્મના સેવનમાં તત્પર, ને આપના ચરણ કમળની શુદ્ધ ભક્તિમાં નિષ્ઠાવાળા, સજ્જનોનાં દર્શન તો રૂડે પ્રકારે મને હમેશાં થજો. ૮૬

હે, અપર્ણે ! એટલું તો હું ખાસ આપની પાસેથી માગું છું કે, આ જન્મમાં અથવા કોઇ બીજા જન્માંતરોમાં પણ, વેદશાસ્ત્રે પ્રતિપાદન કરેલા એવા આપના ચરણકમળના ભજન સ્મરણને, હુ કદાપિ ગમે તેવી, કર્મજન્ય અંતરાઈ આવે તોપણ વિસરી ન જઉં, તેવી ખાસ મારા ઉપર, હે દયાળુ ! દયા કરજો. ૮૭

આંહિથી આરંભી ૨૭ શ્લોકોએ કરીને ધર્મરક્ષા માટે જગદંબાએ પાપી દૈત્યોના નાશ કર્યાનું વર્ણન થાય છે.

હે, જનનિ ! મહા પ્રલયસમયે, ગંભીર જલમય મોટા સમુદ્રમાં, ભગવાન વિષ્ણુ યોગનિદ્રામાં હતા તે સમયે, વિષ્ણુના કાનના મેલમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા મધુ અને કૈટભ નામના બે પ્રચંડ દૈત્યો વિષ્ણુના નાભિકમળથી ઉત્પન્ન થયેલા બ્રહ્મા તે સમયે માત્ર એકલાજ હતા, તેમને મારવા, આવેલા પેલા બે દૈત્યોને જોઇ, ભયભીત થયેલા બ્રહ્માએ આપ યોગ માયાની ઘણી સ્તુતિ કરવાથી વિષ્ણુને યોગ નિદ્રામાંથી આપે મુકત કર્યા. ને જાગ્રત થયેલા વિષ્ણુ તથા મધુ કૈટભનું પાંચહજાર વર્ષપર્યંત સમુદ્રમાં યુદ્ધ થયું, તોપણ મરતા નહતા, તે સમયે, આપે

તે દૈત્યોનાપર કટાક્ષપાત કરીને મોહ પમાડયા કે તરતજ, વિષ્ણુને નિમિત્ત કરીને, આપે વિષ્ણુના હાથે તેઓને મરાવ્યા, ને બ્રહ્માને બચાવ્યા. ૮૮

હે, ભગવતિ ! કોઇ કારણુસર શાપથી શિવના અંશરૂપ મહિષાસુર નામનો પ્રસિદ્ધ પ્રબળ દૈત્ય જે સર્વ દૈત્યોનો રાજા હતો, વળી વરદાનથી અત્યંત માયાવી અને અભિમાનવાળો, વળી બાષ્કલ, તામ્ર, અંધક, ઉગ્રાસ્ય, ઉગ્રવીર્ય, બિડાલ, વિગેરે, કોટિ દૈત્યોના સૈન્યયુકત, તથા દેવ બ્રાહ્મણ ગાયો વિગેરેને અત્યંત પીડાકારક, આવો પાપી તે મહિષાસુર હતો. હે, પરાંબે ! આખું બ્રહ્માંડ મહિષાસુરના ત્રાસથી પીડાયેલું જોઇને, વેદશાસ્ત્ર જન્ય ધર્મની રક્ષા કરવા માટે આપે અતિ દિવ્ય તેજોમય, તમામ દેવતાઓ સંબંધી શકિત યુકત, સ્વરૂપને તત્કાળ ધારણ કરીને, નહિં જીતાય એવોને પૃથિવના કાંટારૂપ, એવોય પણ મહા ખળ, દુષ્ટ મહિષાસુરને મારીને સ્વર્ગ, મૃત્યુ, પાતાળ, એ ત્રણેલોકની મહિષાસુરના ઉગ્રત્રાસથી રક્ષા કરી. ૮૯–૯૦

હે, મા ! હાલ પણ આપ દુર્ગાનું પૂજન કરવાવાળા ભકતજનો આપનું પૂજન કરતી વખતે આપના જમણા ભાગમાં આપના સિંહનું પૂજન કરે છે, ને વામ ભાગમાં શિર છેદાયેલા મહિષાસુરનું પૂજન કરે છે. કારણ કે આપના શસ્ત્રઘાતથી મુવો માટે આપે પર દયા કરી તેને સાયુજ્ય મુકિત આપેલી છે, તેમ શાસ્ત્રો લખે છે, તો હે માજી ! આવી અનુપમ દયા તો આપને વિષેજ જોઇ. ૯૧

હે, મા ! કોઇ વખત બ્રહ્માના દિવ્ય વરદાનથી પ્રબળ થયેલા શુંભ નિશુંભ બે દૈત્યો હતા, તેઓએ ત્રણલોકને વશ કર્યાં હતા તેમના ભયથી દેવતાઓ પોતાના સ્થાનો છોડી જ્યાં ત્યાં રખડતા હતા. ને પરમ દુઃખથી ત્રણે લોકો જ્યારે ત્રાસ પામ્યા, અને દેવતાઓએ દુઃખથી હિમાલયમાં આવીને આપની સ્તુતિ કરી, તે સમયે સ્વરૂપ પ્રગટ કરી, દેવતાઓને અભય આપી શુંભ નિશુંભને મારી ધર્મરક્ષા કરવી આવા ઇરાદાથી હિમાલયના શિખરઉપર મનોહર સ્વરૂપથી આપ બીરાજતા હતા તે સમયે, ચંડમુંડ નામના, બે દૈત્યો શુંભ નિશુંભની પાસે રહે-

નારા, તેઓ ફરતા ફરતા ત્યાં આવ્યા, અને આપનું દિવ્યરૂપ જોઇ, મોહ પામી પોતાના સ્વામી શુંભ નિશુંભ પાસે આવી અનેક યુકિતથી તેઓને ચડાવી, આપના રૂપનું વર્ણન કરી કહ્યું કે, હે દૈત્યરાજ ! બધું આપને ત્યાં છે, પણ અમે જોઇ તેવી સ્ત્રી તમારે ત્યાં નથી. માટે તે જો લાવો, તો તમારા જેવો ભાગ્યશાળી કોઈ નહિં. આ સાંભળી મોહ પામેલા શુંભ નિશુંભે, સુગ્રીવ નામના દૂતને, વિશ્વોને વંદવાયોગ્ય જેનું ચરણ કમળ છે, તેવા પરદેવતા પરમેશ્વરી હિમાલયના શિખરપર બિરાજતા, આપની પાસે સંદેશો આપી મોકલ્યો. ૯૨

તે દૂતે આવી કહ્યું કે, હે બાળા ! હું સુગ્રીવ નામનો શુંભ નિશુંભનો દૂત છું. ને મારા સ્વામીનો સંદેશો કહું છું તે સાંભળો. અત્યારે ત્રણ જગતના ઇશ્વર એવા શુંભ નિશુંભની પટ્ટરાણી થાઓ, અને તેની સાથે પરણીને પછી, નાના પ્રકારના ભોગવિલાસના સુખો ભોગવો, કારણ કે શ્રેષ્ટ એવું રત્ન તો સોનામાંજ શોભે; હે દેવિ ! તમે રત્ન સમાન છો, ને શુંભ નિશુંભ સુવર્ણસમાન છે, માટે તમે તેની સાથે યોગ્યજ છો. ૯૩

આવાં દૂતનાં વચન સાંભળી આપે કહ્યું કે, અલ્યા દૂત ! તારૂં કહેવું તો વ્યાજબી છે, પણ હું જ્યારે નાની હતી તે વખતે, મારી સાથે રમનારી સખીઓની સમક્ષ, બાળપણના અજ્ઞાનના લીધે મેં એવી પ્રતિજ્ઞા કરી છે કે, રણસંગ્રામમાં મને કોઇ જીતે તે મારો પતિ થાય. માટે મૂર્ખ ! તારા શુંભને જઇને કહે, ને પછી તેની ઇચ્છા હોય તેમ કરે. ૯૪

હે, ભગવતિ ! આવાં આપનાં વચનો સાંભળી આવેલા દૂતે ફરીથી કહ્યું કે હે ચંદ્રમુખિ ! આવો ખોટો દુરાગ્રહ મુકીને ભોગની ઇચ્છાવાળા શુંભ તથા નિશુંભ બેય રૂપ અને ઐશ્વર્યમાં સરખાજ છે; તો તે બેમાંથી ગમે તેને વરો. કારણ કે હે દેવિ ! બળવાન સાથે હઠ કરવી તે કામની નથી. કદાચ રાજીખુશીથી નહિં વરો તો બળાત્કારે તમને ગ્રહણ કરશે, માટે હે મૃગસમાન નેત્રવાળા ! પાછળથી તમોને ઘણો પશ્ચાતાપ થશે. હું તો તમારા હિતને માટેજ કહું છું. વળી

તમો શરીરે કોમળ છો, ને એકલા છો, તો ત્રણલોકના ઇશ્વર શુંભ નિશુંભ આગળ તમો કોણમાત્ર છો, માટે માની જાઓ. ૯૫

આવાં દૂતનાં વચનો સાંભળી ક્રોધયુકત થઈ આપે કહ્યું કે, અલ્યા મંદબુદ્ધિ ! હું કોઇ પ્રાકૃત સાધારણ શકિત (સ્ત્રી) નથી, હું તો બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શેષ શિવાદી દેવતાઓની માતા છુ. મારી ઇચ્છાથી હજારો બ્રહ્માંડોની ઉત્પત્તિસ્થિતિને સંહાર કર્યાજ કરૂં છું. ને ઉત્પન્ન કરેલા બ્રહ્માંડોમાં વેદશાસ્ત્ર વિહિત, ધર્મથી વિમુખ, અધર્મીજનોને પ્રત્યેક યુગોમાં આવા અવતારો લઇને શિક્ષા કરૂં છું. એવી અનંત કોટિ બ્રહ્માંડોના અધિપતિઓની પણ નિયંત્રી છું. ૯૬

વળી હે દુષ્ટ! તારા શુંભ નિશુંભ વિગેરે જેટલા પાપીઓ ધર્મનો લોપ કરનારા ને દેવ બ્રાહ્મણોને દુઃખ દેનારા છે, તેમના નાશને માટેજ મારૂં આ શરીર મેં ધારણ કરેલું છે. માટે શાસ્ત્રમાં દૂતને ન મારવો તેવી મર્યાદા છે, તેથી હુ તને મારતી નથી માટે જીવતો જા, અને તારા શુંભ નિશુંભને કહે કે "તમને બધાયને વીણી વીણીને મારીશ." આવાં હે ભગવતિ ! આપનાં પ્રાણાંતક વચનો સાંભળીને એકદમ તે દૂતે, પોતાના સ્વામી શુંભ નિશુંભ પાસે જઇને, કહેલી તમામ હકીકત કહી સંભળાવી. ૯૭

હે મા ! દૂતનાં વચનો સાંભળી મદમોહથી વશ થયેલા શુંભની આજ્ઞાથી તેનો સેનાની, ધૂમ્રલોચન નામનો, પોતાના ૬૦ હજાર દૈત્યોના ભારથી પૃથ્વને ધ્રુજાવતો, આપના સમક્ષ આવી, આપની દ્રષ્ટિગોચર જ્યાં થયો તેટલામાં તો તરતજ આપના મુખમાંથી નીકળતા " હુમ્ " એ પ્રકારના મારણપલ્લવરૂપ અગ્નિથી બળી ભસ્મ થયો. ૯૮

આવા ત્રાસથી, કેટલાક તેની સાથેના દૈત્યો જીવ લઈ નાસવા લાગ્યા, ને કેટલાકને તો આપનો કેશરીસિંહ ભક્ષણ કરી ગયો. આ બનાવ સાંભળીને કોપ પામેલા શુભે પોતાની પાસે બેઠેલા ચંડમુંડ નામના કાળના સમાન બે સેનાપતિઓને આપની સાથે યુદ્ધ માટે આજ્ઞા કરી. ૯૯

આ ચંડમુંડ, ઘણા દૈત્યો તથા હાથી, ઘોડા, પેદળ, બહુ સૈન્ય લઇને આવ્યા. તે જોઇ આપને ઘણો ક્રોધ ચડવાથી, ક્રોધાયમાન આપની ઉગ્રભ્રુકુટિયુકત કપાળમાંથી તરતજ મહા ઘોર, કરાળ, વિકરાળ મુખવાળા, કાલિકા નામના શકિત ઉત્પન્ન થયા. ને તે કાલિકાશકિત તે ચંડમુંડાદિક ઘણા દૈત્યો સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. છેવટે તે કાલિકા શકતિએ ચંડમુંડનું જેટલું સૈન્ય હાથી, ઘોડા, પેદળ, રથ વિગેરે હતું તેને ઉપાડી ઉપાડીને મોઢાંમાં નાંખી વિકરાળ દાંતથી ભયંકર ચર્વણુ કરવા લાગ્યા. ૧૦૦

પછી કાલિકાએ પોતાના ખડ્ગથી તે બે દૈત્ય ચંડમુંડનાં માંથાં કાપીને લોહીથી ટપકતાં માથાંઓ પોતાના બે હાથમાં લઇને એકદમ હર્ષથી, હિમગિરીના શિખરપર બીરાજેલા આપની પાસે આવ્યા. ને કૃતકાર્ય એવા તે કાલિકાને જોઇ આપે વરદાન આપ્યું કે, દેવિ ! મારી આજ્ઞાથી તમે ચંડમુંડને માર્યાં, માટે આજથી જગતમાં " ચાંમુંડા " નામથી પ્રસિદ્ધ થશો. તો અત્યારે પણ " ચામુંડા " નામના મહિમાથી તે દેવી પ્રસિદ્ધ છે. ૧૦૧

હે ભગવતિ ! ત્યારબાદ આપના શરીરમાંથી એક બીજા ઉત્પન્ન થયેલા શકિત, તેણે શંકરને કહ્યું કે, હે દૂત ! તમે દુષ્ટ એવા શુંભ નિશુંભને જઇને કહો કે, જો પ્રાણ બચાવવા હોય તો પાતાલમાં જાઓ દેવતાઓનાં રાજ્યો તેઓને પાછાં આપો. નહિં તો અહિં આવો તો તમને પ્રાણાંત કરી તમારા માંસથી આજે રણભુમિમાં શીયાળીઆને તૃપ્ત કરીશ. આવી રીતે શિવે દૂતપણું કર્યું, માટે તે શકિત આપનાં અંશપ્રધાન ઉત્પન્ન થયેલા હતા માટે તેમનું શિવદૂતી એવું નામ જગતમાં પ્રસિદ્ધ થયું. મહાદેવે કહ્યું છતાં ન માન્યું, પછી શુંભ પાસે એક રકતબીજ નામનો દૈત્ય કે જેના દેહમાંથી એક લોહીનું ટીપું જો પૃથ્વીઉપર પડે તો તેનાજ જેવો બીજો દૈત્ય ઉત્પન્ન થાય, આવું શંકરનું તેને વરદાન હતું. ૧૦૨

હે જગદંબ ! આ રકતબીજને શુંભની આજ્ઞા થતાંજ કોટાંન કોટિ નહિં ગણી શકાય તેવું, અનેક પ્રકારનું દૈત્યનું સૈન્ય લઇને આપની

સમક્ષ રણભૂમિમાં આવ્યો. તે વખતે આપની વિભૂતિરૂપ શકિતઓ, બ્રાહ્મી, વૈશ્નવી, ઐંદ્રી, વારાહી, માહેશ્વરી, કૌમારી, વિગેરેઓની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. જે આપની બ્રાહ્મી વીગેરે શકિતઓના અનેક પ્રકારના શસ્ત્રપ્રહારથી નીકળતા અત્યંત લોહીના પ્રવાહથી "રકતબીજ" સમાન ઉત્પન્ન થયેલા કોટિ દૈત્યના સમૂહથી પૃથ્વી ભરાઇ રહી. ૧૦૩

તે સમયે ભયભિત થયેલા ત્રણે લોકને જોઇ આપે કાલિકાને કહ્યું કે તરતજ ખડ્ગ, ખપ્પર, તલવાર, ને મનુષ્યના મુંડની માળાને ધારણ કરનારા, મહાઘોર સ્વરૂપ તે શકિત ભદ્રકાળી, રકતબીજમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા તમામ દૈત્યોને ઉપાડી, મુખમાં નાખી ભક્ષણ કરી ગયા. પછી આપે અવશેષ રહેલા રકતબીજને શસ્ત્રપ્રહાર કરવા માંડયા. તેમાંથી જે રૂધિરની ધારાઓ પડતી, તેને આપની કાલિકાશકિત પૃથ્વિઉપર નહિં પડવા દેતાં મુખને વિસ્તારીને પોતાના મુખમાંજ લઇ, તેના સમગ્ર રૂધિરનું પાન કરીને રણસંગ્રામમાં નૃત્ય કરવા લાગ્યા. એવી રીતે આપે રકતબીજનો નાશ કરીને જગતને આનદ આપ્યો. ૧૦૪

હે, મા ! આપના શસ્ત્રઘાતથી પાપરહીત થયેલો રકતબીજ, આપની કૃપાથી! સ્વર્ગપદને પામ્યો; અહોહો ! કેટલા બધા આપ દયાળુ છો ? પછી રકતબીજને માર્યા બાદ કાલિકાએ હર્ષ અને ક્રોધથી અટ્ટહાસ્ય કર્યું. જેનો ભયાનક ઘોરશબ્દ સાંભળી, વળી રકતબીજનું મરણ સાંભળી શુંભ પોતાના અતઃકરણમાં અતિ ત્રાસ પામ્યો. ૧૦૫

તોપણ આવા સંજોગો જોઇ અતિક્રોધથી પોતાનો નાનો ભાઈ નિશુભ તથા જેટલું પોતાની પાસે હવે અવશેષ સૈન્ય હતું તે બધાને લઇ, આપની સમક્ષ રણસંગ્રામમાં આવીને મદથી આપને એવું બોલવા લાગ્યો કે, હે સ્ત્રિ ! તેં મારા ઘણા દૈત્યોને માર્યા છે. પણ તે મારી ઉપેક્ષાથીજ; કે હશે ! સ્ત્રીજાતી અબળા છે, માટે આપણે ન મારવી. પરંતુ તારૂં જોર કયાં સુધી કે મારી દૃષ્ટિએ પડી નથી ત્યાં સુધી. માટે આગળ આવ. ૧૦૬

હે જગદંબ ! આવાં દૈત્યનાં વચન સાંભળી આપે કહ્યું કે હે નીચ! સત્પુરૂષોનું રક્ષણ કરવું, ને તારા જેવા દુષ્ટોનું ભક્ષણ કરવું, તે રૂપી

તો મારૂં તીક્ષ્ણ વ્રત છે. માટે હે અધમ ! મારી કાલિકાશકિત (ચામુંડા) ના બલિદાનને માટે, તારા જેવા ખલપુરૂષોને હું શોધુ છું. માટે ઠીક આજ હાલી ચાલી મારી કાલિકાને તારા બલિદાનથી તૃપ્ત કરવા આવ્યો છું. તો જો બળવાન હોઉં તો રણસંગ્રામમાં ઉભો રહે. ૧૦૭

હે, મા ! આવાં આપનાં તીક્ષ્ણ વચનો સાંભળી તેનો નાનો ભાઇ નિશુંભ ઘણા સૈન્ય સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. તે સમયે રણસંગ્રામમાં એક ક્ષણમાત્રમાં દિવ્ય શસ્ત્ર અસ્ત્રના સમૂહથી જેટલી તેની સેના, તેટલીને કાલિકાએ નાશ કરી નાંખી. તેટલામાંતો તરતજ આપે આવી વજ્રના પ્રહારથી નિશુંભને માર્યો ને નિર્જીવ થઈ પૃથ્વિઉપર પડેલો નિશુંભ, તેની છાતીમાંથી આકસ્માત્ એક બીજો દૈત્ય નીકળ્યો, તેને પણ આપે તીક્ષ્ણ તલવારથી માર્યો. ૧૧૮

હે મા ! પોતાના નાના ભાઇનો આપના હાથથી નાશ થએલો, તેને જોઇને અતિ શોકથી ક્ષીણ થયેલો, પણ અંતરમાં ઘણા ક્રોધથી જલ્દી આપની પાસે આવીને રણસંગ્રામમાં ચતુર, એવો શુંભ આપનું અલૌકિકરૂપ જોઇને, મોહથી વશ થયો, ને કામદેવના તાપથી તપી ગયો હતો. પછી નીચે પ્રમાણે બોલ્યો. ૧૦૯

હે, મા ! પાપી, નજીક મૃત્યુવાળા, શુંભે આપને આ પ્રમાણે કહ્યું કે, હે સુંદરિ ! હે કોમલાંગી ! માનને છોડીને, તું સુંદરરૂપવાન એવોને ઇંદ્રાદિક દેવોથી સેવાતો, મને વર તારો દાસ છું. અર્થાત્ તારા રૂપમાં અતિ આસક્ત છું. ને મને વર તો તારો દાસ થઇને રહીશ. આવાં પાપીનાં વચનો સાંભળી આપે બહુ તિરસ્કારથી કહ્યું કે ગંધાતા મળ-મૂત્રના ખાડાની અભિલાષા રાખનાર, નીચ ! ચંડાળ! તને ધિક્કાર છે. હવે તું બરાબર કાળપાશને વશ થયો, તેમ સમજજે. ૧૧૦

આવાં આપનાં તીવ્ર વચનો સાંભળી બોલ્યો કે આ તારી મદદમાં આવેલીઓ બ્રાહ્મી, નારસિંહી, વિગેરે શકિતઓના બળથીજ તું જોરના મદવાળી છું, અર્થાત્ જો એકલી હોઉંતો તરતજ તને મારી નાંખું. અથવા બળાત્કારે પકડી લઇ જઉં. આવો તેનો આશય જાણી આપે તે વખતે તત્કાળ જેટલી ઉત્પન્ન કરેલી વિભૂતિરૂપે શકિતઓ હતી, તેને

તેના દેખતાંજ આપના દેહમાં સમાવી દીધી. પછી આપ એકલા હતા તેને જોઇને, એકદમ આવી આપને પકડીને આકાશમાં ગયો. ત્યાં છુટો થઈ નિરાધાર આકાશમાં આપની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. ત્રણ લોકને વીસ્મયકારક ઘણીવાર સુધી યુદ્ધ કરી આપે તે દૈત્યને ક્રોધથી પૃથિવ ઉપર પછાડયો. ૧૧૧

હે, શિવે! પૃથ્વીઉપર આવ્યા બાદ દૈત્યનું અને આપનુ, ઘણા તીક્ષ્ણ શસ્ત્ર, અસ્ત્ર, બાણોથી દેવ, મનુષ્ય, રાક્ષસો વિસ્મય પામે તેવું ઘણી વાર સુધી યુદ્ધ થયું છેવટે દૈત્યની પાસે જેટલાં શસ્ત્રો અસ્ત્રો હતાં તે ક્ષીણ થયાં બાદ, હાથની મુઠી વાળી, હડી કાઢીને જ્યાં આપને મારવા આવે છે, તેટલામાં તો તરતજ આપનાં ભયંકર ત્રિશૂળના ઘાતથી નિર્જીવ થઈ પૃથ્વી ઉપર પડયો. ૧૧૨

હે, અદ્રિકન્યે ! આપનાં અસ્ત્રના વધથી પવિત્ર થયેલા, શુંભ નિસુંભ, બે રાક્ષસો, તત્કાળ યોગીઓને પણ ન મળે તેવા મુક્તિસ્થાનને પામ્યા. અહોહો! આપ કેટલા બધા કૃપા સમુદ્ર છો ? તે દૈત્યોને મારી આ જગતનું કઠીન સાલ ઉખાડી નાખ્યું. તેથી દેવતા, મનુષ્યો વિગેરે ત્રણે લોકો આનંદ પામ્યા. ૧૧૩

વળી તેજ પ્રમાણે સમગ્ર દૈત્યોના રજાઓનો પણ રાજા, એક ભંડાસુર નામના દેત્યને મારી જગતને સુખી કર્યું બીજા અરૂણાસુર દુર્ગમાસુર વિગેરે ઘણા ઘણા દૈત્યોને પ્રત્યેક યુગમાં ઉત્પન્ન થઇને, તેઓને હણી હણીને જગતની પ્રચંડ પીડાને નાશ કરનાર હે બ્રહ્મમયિ ! આનંદમયિ ! પરદેવતા ! હું આપને નમસ્કાર કરૂં છુ. ૧૧૪

હવે, આ અષ્ટકથી ભવાટવિથી મુકત થવા માટે ભકતની સ્તુતિ છે.

હે, મા! આભવાટવી (સંસારરૂપી અરણ્ય.) તે દુષ્ટ એવા દુર્જનોથી ભયંકર છે. વળી મહા ઝેર જેવા વિષયરૂપી ઝાડોથી ભરપૂર છે. કામ. ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદમત્સર, એ છ શત્રુ રૂપીચોરોથી પીડિત છે. વળી અવિદ્યા અસ્મિતા, રાગ દ્વેષ, અભિનિવેષ, એ પાંચ કલેશોથી વ્યાપ્ત છે; અનેક પ્રકારનાં તૃષ્ણા રૂપ ઝાંઝવાના જળથી અતિ ચંચળ છે. વળી સ્વાર્થ રૂપી સિંહો, વરાહો, રીંછો, શીયાળીઆઓ, એવા

ઘાતકી પ્રાણીઓથી ભરેલી છે. ખોટામાં સાચું માનેલું એવી ભ્રાંતિઓ તથા હું, ને મારૂં, એવાં અભિમાન રૂપ દુષ્ટ પર્વતોવાળી છે. જે ખસેડયાં ખસી શકે તેવાં નથી વળી પ્રાણીઓને મારવાના હથીયારો સાથે રહેલા, કાળરૂપ પારધિના ભયંકર નાદ જેમાં થયા કરે છે. અજ્ઞાનરૂપ અંધકારના દોષથી દૂષિત, કશું સુજવા ન દે, તેવી, ને નાના પ્રકારની ખોટી વાસના રૂપ, અધ્યાત્મ અધિભૂત આધદૈવ ત્રિવિધ તાપથી બાળતી એટલે, સુતેષણા, વિત્તેષણા, ને દારેષણા જેવાં કે સ્ત્રી, ધન, અને છોકરાં રૂપ અગ્નિ જેમાં બલ્યાજ, કરે છે. એવી, ને સ્વારથીયા જેવાં કે માબાપ, પુત્ર, ભાઈ, બહેન, બનેવી, વિગેરે, અનેક સબંધીરૂપી, ચીબરીઓ અને ઘુવડ, જેમાં ધડુકયા કરે છે, એવી આ મહા વિકટ, ભવાટવીમાં મારાઅનંત જન્મના કર્મના સંસ્કારે કરીને, અંદર આવી ભૂલો પડી, આમ તેમ રખડતો, ને ભવાટવીના અતિ ત્રાસથી દીન બની ગયેલો મને, હે દયાળુ દુર્ગે.! હવે તો આમાં થતાં દુઃખરૂપ વારંવાર જન્મ મરણના સંકટથા મારાપર દયા રાખીને ઉદ્ધાર કરો આપ ઉદ્ધાર કરશો તોજ થશે. ૧૧૫ ૧૧૬ ૧૧૭ ૧૧૮

હે, મા ! કદાચ આપ એમ કહેતા હોકે તું તો દુર્જન છું, તો તારો ઉદ્ધાર શી રીતે કરૂં ? તો એક માને ઘણા દીકરા હોય તેમાં કોઈ દુર્જન પણ હોય, બધા સજ્જન હોતા નથી, તથાપિ માતાનો પ્રેમતો દરેક દીકરા ઉપર સરખો હોય છે, સમવિષમ હોતો નથી. વળી મને જો અપરાધી ગણતા હો તો, હે મા ! ગર્ભમાં રહેલું બાળક, માતાને ઉદરમાં પાટુઓ મારે છે, તો પણ તેની મા પાટુ મારવા રૂપ અપરાધને ગણે છે ખરી ? નથીજ ગણતી તેવીજ રીતે આપ માતા છો, માટે કોટિ અપરાધો ક્ષમા કરી ઉદ્ધાર કરશો તોજ થશે. ૧૧૯

હે, જનનિ ! જેવો તેવો અગર ગમે તેવો છું, પણ આપનાં ચરણ કમળનો આશ્રિત છું, એમ જાણો કેવળ અંબે ! દુર્ગે ! બાળા ! આવા નામનાં માત્ર ભજનથીજ કેટલાય જીવો, દુઃખરૂપી ભવાટવીને છોડી સદ્દગતિને પામી ગયા છે. તો પછી મે તો આપના ચરણકમળનો આશ્રય લીધો છે, છતાં શું ડુબાડશો ? નહીંજ ડુબાડો. ૧૨૦

કદાચ આપ એમ કહેશો કે તારામાં કોઈ જાતના સારા ગુણો, વિદ્યા, કલા, આવડ વિગેરે હોય, તો તું મને પ્રિય થા, તેના જવાબમાં તો હેપરમકૃપાળુ મા! વેદ, શાસ્ત્ર, તંત્ર, મંત્ર, યંત્ર, જપ આપનાં શાસ્ત્રોકત પૂજનો, સારા સદગુણો, કારીગરી, કળા, યોગ્ય વહેવાર, વિગેરે કાંઇ જાણતો નથી. હું તો એક કેવળ પામર અતિદીન છું. માત્ર આપના શરણનેજ જાણું છુ. માટે આપ દીનદયાળુ છો તેથી મારા દીનનો ભવાટવી પાશ છોડાવશો તોજ છુટશે તે નિર્વિવાદ છે. ૧૨૧.

હે, જનનિ! હું આપને કદાચ અવિદ્યાની ભૂલવણીથી ભુલી જઇશ. પણ આપ મને ન ભૂલશો હે મા! જો મને વિસારશો તો મારા દુર્બળ રંકની શી ગતિ થશે? હે બાળા! આપના શિવાય, આ ત્રણે લોકમાં મારૂં સાચુ સગું કોઈ નથી. મારા નજીકના સાચા સગાંતો આપજ છો. આવી રિતે મારી તમામ દલીલ મેં આપને કરી, હવે જેમ યોગ્ય જણાય તેમ કરશો. પણ હે જગદંબે! આ દુષ્ટ ભવાટવીથી સમય ઉપર મારો ઉદ્ધારતો જરૂર કરશો, એવી મારી નમ્ર પ્રાર્થના છે. ૧૨૨

(ભવાટવી હરાષ્ટક સમાપ્ત)

અયિ જગદંબે આપના સુંદર ગુણ સમુદ્રના પારને બ્રહ્મા, શેષ, શારદા વિગેરે પામતા નથી. આતો કેવળ આપના કૃપા લેશથી અને મારી અલ્પ બુદ્ધિથીજ આપના ઉત્તમ ગુણગાન સંબંધિ, જે કલ્પના કરી છે, તેને હે અંબે સ્વીકારજો. ૧૨૩.

હે, મા! મેંતો કેવળ ભકિત ભાવથીજ આપના ગુણો ગાયા છે. તેને શઠ, અભિમાનીઓ વખાણો અગર ન વખાણો તેની મને દરકાર નથી, પણ આ આપના મહિમાના કાવ્યનો પાઠ કરનારા, સારા ભકતજનોને તો કલ્પ વૃક્ષ સમાન છે. આ સ્તવરાજરૂપી જે પુષ્પાંજલિ, તેને હે અંબે! આપના ચરણકમળમાંજ હું અર્પણ કરૂં છું. ૧૨૪

હે, અંબે! જે મનુષ્યો, પૂજનવિધિ સમયે પવિત્ર થઇને ભકિત અને હર્ષથી આ પ્રમાણે ૧૨૫ શ્લોકથી રચાયેલો વળી ઇષ્ટ સિદ્ધિઓને દેનાર, આ સ્તવરાજનો હમેશાં જે કોઇ પાઠ કરશે, અથવા કરે છે, તો આ લોકમાં ઘણા પ્રકારનું પુષ્કળ સુખ ભોગવીને અંતે

અમૃતના સમુદ્રમાં રહેલો જે મણિદ્વીપ, તેમાં રહેલા આપના અવિનાશી દિવ્ય ધામમાં જાય છે, કે જેમાં ગયા પછી પુનર્જન્મ થતો નથી. ૧૨૫

(સ્તવરાજ સમાપ્ત.)

આ સ્તવરાજનો કેવળ દીવાની આગળ પવિત્ર થઇ, બેશી નિત્ય પાઠ કરે, અગર શ્રવણ કરે તો તે માણસ ઇચ્છિત સિદ્ધિને પામે છે. ને નવરાત્રિમાં વિશેષે કરીને આનો મહિમા છે. ૧.

ત્રિપદાની કૃપાથી જગતમાં વિખ્યાત અવટંકે ઉદિચ્ય સહસ્ત્ર, દ્વિવેદી, (વિદ્યાધર) વિદ્યારામ નામનો બ્રાહ્મણ તેના પુત્ર વલ્લભરામે (વલ્લભદેવે) ગુરૂ કૃપાથી, આ જગદંબાનું સ્તવન બનાવ્યું છે, તે જગદંબાને આનંદરૂપે રૂચિકર થાઓ. ૨.

દુર્ગાસ્તવરાજનું ગુજરાતી ભાષાંતર સમાપ્ત.

